

LUNDS
UNIVERSITET

Utsatta barns situation vid barnsexturism – En studie om rättssäkerhet i en globaliserad värld

Av: Jasmine Abbasi

Elin Arnshed

LUNDS UNIVERSITET

Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)

Vårtermin 2014

Handledare: Eva Schömer

Examinator: Matthias Baier

Sammanfattning

Denna studie handlar om utsatta barns möjligheter till rättsäkerhet i en globaliserad värld. Vi har undersökt centrala aktörers uppfattningar om barns utsatthet vid barnsexturism, i syfte att skapa en ökad förståelse för hur dessa barns rättssäkerhet tar uttryck. Vårt perspektiv, på de globala processerna och dess betydelse för utsatta barns möjligheter till rättsäkerhet, har således varit barnens. I och med detta har studien tagit sin huvudsakliga utgångspunkt i FN:s Barnkonvention. Studiens teoretiska utgångspunkter har varit globaliseringsteorier, analyser av barnet som brottsoffer samt analyser av begreppet rättsäkerhet. Med utgångspunkt i resultaten från kvalitativa samtalsintervjuer, med fyra anställda inom resebranschen samt en anställd vid Rikskriminalpolisen, visas att rättsäkerheten kan förbättras för utsatta barn i flera betydande avseenden. Studien visar även att en mångfald skiftande syn- och förhållningssätt kommer till uttryck vid barnsexturismärenden. Det finns olika sätt att hantera problematiken som existerar i förhållande till rättsäkerhetens upprätthållande inom pluralistiska rättssystem, som är fallet vid barnsexturism, och vi menar att ett viktigt steg i detta är att identifiera efterfrågan som huvudorsaken bakom förekomsten.

Nyckelord: barn, barnsexturism, brottsoffer, globalisering, rättsäkerhet.

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	1
1. INLEDNING	3
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
1.2 UPPSATSENS DISPOSITION	5
2. BAKGRUND OCH PROBLEMFORMULERING	6
2.1 BARNSEXTURISM SOM BEGREPP	6
2.2 ORSAKERNA BAKOM BARNSEXTURISM	6
2.3 BARNPERSPEKTIVET	8
2.4 BARNET SOM BROTTSOFFER.....	10
2.5 TURISTBRANSCHENS GLOBALISERING	13
2.6 RIKSKRIMINALPOLISEN– GRUPPEN MOT SEXUELLA ÖVERGREPP MOT BARN OCH BARNPORNOGRAFI BROT, BARNPORNOGRAFIGRUPPEN.....	15
3. JURIDISKA RAMVERK OCH STYRDOKUMENT	17
3.1 BARNKONVENTIONEN OCH TILLÄGGSPROTOKOLL.....	17
3.1.1 ILO convention nr 182 - worst forms of child labour	18
3.2 EXTRATERRITORIELL LAGSTIFTNING OCH STATISTIK	19
4. TEORETISKT RAMVERK.....	20
4.1 GLOBALISERING	20
4.2 SOCIALA RÄTTIGHETER, NORMATIV POLYVALENS OCH RÄTTSSÄKERHETER.....	27
4.2.1 Sociala rättigheter	27
4.2.2 Normativ polyvalens.....	29
4.2.3 Rättssäkerheter	32
5. METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN OCH MATERIAL	38
5.1 KVALITATIVA SAMTALSINTERVJUER.....	39
5.2 URVAL OCH URVALSFÖRFARANDEN	40
5.3 INTERVJUBEARBETNING OCH BORTFALL.....	41
5.4 MATERIAL, TOLKNING OCH ANALYS	42
5.5 STUDIENS GENERALISERBARHET.....	44
5.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	44
6. ANALYS	45
6.1 EN RELATIVISERING AV BARN.....	45
6.2 BARNET SOM BROTTSOFFER.....	50
6.3 EFTERFRÅGANS BETYDELSE FÖR BARNES RÄTTSSÄKERHET.....	55
6.3.1 Ömsesidigt beroende och rättssäkerhet.....	60
7. DISKUSSION OCH FORTSATT FORSKNING	62
KÄLLFÖRTECKNING.....	66
BILAGOR	69
BILAGA I.....	69
BILAGA II.....	70
BILAGA III.....	72

1. Inledning

“En liten flicka dör i ett land långt borta. Vad angår det oss? Vad kommer det oss vid? I synnerhet om det har gått mer än ett decennium sedan det hände... Det händer att jag drömmer att hon inte alls är död, att hon har fått växa sig vuxen och vacker... I sådana drömmar var hon den hon var född att bli. I andra drömmar är hon den hon verkligen blev: En mager unge med gatubarnets torra hud och hårda händer, en liten flicka med undernäringens svarta sträck ristat i ansiktet, ett döende barn med tovtigt hår och vilda ögon. Då går hon bakom mig - inte bara i drömmen utan också om dagarna och viskar sina frågor: Vad var det för värld jag föddes till? Vad är det att vara människa om det som hände mig får lov att hända?”

Texten ovan hittas i boken “Rosario är död” skriven av Majgull Axelsson (1989). Boken illustrerar ett uppmärksammat barnsexturismfall rörande den 11-årige filippinska flickan Rosario Baluyots som blev utsatt för grova och sadistiska sexuella övergrepp av en europeisk förövare i sitt hemland. Övergreppen som ledde till flickans död på ett sjukhus 1987 kom till myndigheterna och medias kännedom och väckte en stark debatt kring barnsexhandeln i hela Sydostasien fram till rättegången 1991.

Citatet har valts för att det på ett bra sätt illustrerar problemställningar som gäller frågan om likhet och rätt, samt barns rättsliga och sociala ställning i världen. Det illustrerar barns starka skyddsvärde i teorin, men i realiteten svaga möjligheter till skydd vid utsatthet. Denna diskrepans är även uppsatsens rättssociologiska utgångspunkt, nämligen att barn utsatta för barnsexhandel har bristande möjligheter till skydd ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Genom att fokusera på barnsexturism som är en del i den globala barnsexhandeln är målet med uppsatsen att få en ökad förståelse för utsatta barns möjligheter till rättsäkerhet i en globaliserad värld.

”One planet, several systems, in the hope of a polycentric world”¹

---

¹ Amin, Samir (1990). *Delinking: towards a polycentric world*. s. 12

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att belysa barns möjligheter till rättsäkerhet vid utsatthet för barnsexturism i en globaliserad värld. Detta kommer att göras genom nyckelintervjuer med anställda inom Rikskriminalpolisen samt resebranschen. Deras upplevelser och uppfattningar kring olika aspekter av barnsexturism kommer att ligga i fokus för att besvara forskningsfrågorna. Vi vill dels undersöka synen på de behov som finns när det gäller att förebygga och bekämpa barnsexturism, dels synen på *barns utsatthet* samt hur aktörerna väljer att arbeta mot företeelsen. Studien tar sin utgångspunkt i FN:s Barnkonvention samt resebranschens uppförandekod mot barnsexturism.

Studien är rättssociologisk vilket innebär att behandlingen av rättsmaterian inte syftar till att tolka rättens innehåll och rättsliga implikationer. Däremot syftar den till att få en förståelse för och analysera utsatta barns rättsäkerhet vid barnsexturism. Med andra ord, vilken faktisk betydelse rättsäkerheten får i pluralistiska rättsystemet som socialt sammanhang. Uppsatsens frågeställningar är således:

Hur ser barns möjligheter till rättsäkerhet ut vid utsatthet för barnsexturism i en globaliserad värld – med utgångspunkt från barnkonventionen?

För att få svar på den frågan använder vi följande underfrågor:

- Hur upplever intervjupersonerna det förebyggande arbetet mot barnsexturism?
- Vilka olika faktorer upplever intervjupersonerna påverkar deras arbete?

1.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen omfattar *totalt sju* kapitel. I kapitel *ett* ges en inledning till ämnet. Kapitlet beskriver även uppsatsens syfte, de direkta forskningsfrågorna i studien samt uppsatsens disposition.

I kapitel *två* beskrivs och problematiseras ämnet, det ges även en kortare översikt av tidigare forskning och analys inom fältet. I kapitlet beskrivs även de rättssociologiska utgångspunkterna, samt analyser och teorier om barnet som brottsoffer. Det ges även en beskrivning av turistbranschen och Rikskriminalpolisens verksamhet, som har identifierats som viktiga aktörer i arbetet mot barnsexturism.

Kapitel *tre* utgörs av en redovisning av de juridiska utgångspunkterna. Kapitel *fyra* utgörs av de teoretiska ramverken. Vi har valt att ta vår utgångspunkt och redogöra för de definitioner av rättsäkerhet som har utvecklats av Håkan Gustafsson. Vidare redogörs även rättssociologiska samt sociologiska teorier såsom postkoloniala- och globaliseringsteorier. Syftet är att ställa dessa i förhållande till barns rättsäkerhet vid barnsexturism.

I kapitel *fem* beskrivs de metodologiska utgångspunkterna. Kapitlet redogör för den metoden som vi kommer använda oss av och hur insamlingen har utförts, samt vilka urval som har gjorts. Vi kommer att ställa vår förförståelse samt studiens utföranden i förhållande till etiska överväganden. Därefter avser vi att diskutera de empiriska materialet som har samlats in samt den använda metoden.

I kapitel *sex* redovisas och analyserats det empiriska material som har samlats in genom intervjuer med nyckelaktörer inom resebranschen samt rikskriminalpolisen. I analysen är målet att besvara de ställda forskningsfrågorna om barns rättsäkerhet vid barnsexturism, och därigenom skapa en förståelse för dess innebörd i en global kontext samt kritiskt granska denna. I kapitel *sju* diskuteras eventuella slutsatser samt förslag på fortsatt forskning inom ämnet *utsatta barns möjligheter till rättsäkerhet i en globaliserad värld*.

2. Bakgrund och problemformulering

2.1 Barnsexturism som begrepp

Rosarios öde var en av några händelser som väckte debatten kring den fortsatta västerländska efterfrågan på minderåriga i sexuella syften i Sydostasien under tidiga 90-talet. Problematiken kring efterfrågan på minderåriga spårades tillbaka till amerikanska soldater under Korea– (1950-53) och Vietnamkriget (1965-73), och har fortsatt att växa i takt med den snabba tillväxten av turismens och resandets globalisering. Många barns aktuella öde, likt flickan Rosarios, är att de har blivit sexuella varor i en storskalig global bransch. Denna är internationellt organiserad och drar, med hjälp av avancerad teknik, nytta av turismens och bildvärldens globalisering.²

Barnsexturism innebär *kommersiell sexuell exploatering av barn i samband med resande* där förövaren reser från sitt eget land till ett annat för att sexuellt utnyttja barn. Enligt Åklagarmyndigheten bör fenomenet definieras som ”resande i sexuella övergrepp mot barn” som är en översättning av den internationellt använda beteckningen ”travelling child sex offenders”³. Åklagarmyndigheten menar att den senare definitionen riktar fokus på gärningsmannen istället för det utsatta barnet. Under den första Världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn, som möttes i Stockholm 1996, ställdes en omfattande uppsättning dokument med belägg för denna exploaterings omfattning, orsakerna bakom fenomenet samt dess snabba expansion⁴. Vid kongressen antogs även en definition av barnsexhandel som lyder:

”Kommersiell sexuell exploatering av barn är en grundläggande kränkning av barns rättigheter. Exploateringen omfattar sexuella övergrepp som begås av den vuxne och med en ersättning i pengar eller på annat sätt till barnet eller till andra personer. Barnet behandlas som ett sexobjekt och som ett kommersiellt objekt. Den kommersiella sexuella exploateringen av barn utgör en form av tvång och våld mot barn, och är att betrakta som tvångsarbete och som en nutida form av slaveri.”

2.2 Orsakerna bakom barnsexturism

Ecpat Sverige, som är en barnrättsorganisation mot barnsexhandel, har fastställt efterfrågan av barns kroppar som huvudorsaken bakom fenomenet. Denna efterfrågan menar organisationen är motorn till den globala sexhandeln; utan barnsexköpare inga offer – även om det finns barn i fattigdom eller annan utsatthet.⁵ Andra analyser av orsakerna till expansionen för en global

² Castells, Manuel (2000). *Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur. Bd 3, Millenniets slut.* s. 172

³ Rapport, Åklagarmyndigheten *Ökad lagföring i ärenden som rör resande i sexuella övergrepp mot barn* (2013) s. 4

⁴ *Nationell handlingsplan mot kommersiell sexuell exploatering av barn [Elektronisk resurs]*. (2008). Stockholm:

Socialdepartementet, Regeringskansliet

⁵ <http://www.ecpat.se/ecpat-ar-en-barnrattsorganisation>, 2014-02-27

barnsexindustri konvergerar mot ett antal faktorer. Den första skriver Manuel Castells är globaliseringen av marknaderna för allting, och från alla till alla, antingen det handlar om audiovisuell spridning av pornografiskt material eller om organiserade sexresor i världsskala.⁶ Denna faktor kan även kopplas till Ecpats kopplingar mellan barnsexturism, barnpornografi och människohandel med barn. Enligt Ecpat förs barn dit efterfrågan från förövare finns för att tjäna pengar, och på så sätt skapas människohandelsströmmar. Det kan vara från landsbygd till storstäder och turistorter, eller från ett land till ett annat. Ecpat menar att det inte heller är ovanligt att barnsexturisten dokumenterar sina övergrepp i syfte att dela med likasinnade över Internet.⁷ Även vid Världskongressen 1996 konstaterades ett annat perspektiv på samband mellan medieintresset för barnpornografi och barnprostitution; att denna oavsiktligt kan driva på efterfrågan och lättheten att få information leveransvägar, samtidigt som efterfrågan stimuleras.⁸

En annan faktor är enligt Castells är anonymiteten. Denna är garanterad antingen av exotiska resmål eller av det elektroniska hemmet. Castells hävdar att flykten in i nya överskridanden för att finna sexuell upphetsning i ett samhälle av normaliserad sexualitet driver fram nya känslor, framförallt hos välbeställda segment av välutbildade och uttråkade personer.⁹ Denna faktor kan kopplas till Ecpats bild av förövarna som kan vara unga eller gamla, män eller kvinnor, och kan förenklat delas in i två kategorier: tillfällesförövare och preferensförövare. Med tillfällesförövare menar Ecpat en person som har sex med ett barn när tillfälle ges. Det kan till exempel vara en turist, affärsresenär eller en biståndsarbetare. Gemensamt för tillfällesförövare enligt Ecpat är att de upplever sig befriade från det egna samhällets moraliska krav och hinder. Dessa personer skulle kanske inte begå övergrepp hemma, men utomlands upplevs det mesta som tillåtet. Med preferensförövare menar Ecpat en person som har en sexuell preferens för barn. Till skillnad från tillfällesförövaren är övergreppen ofta välplanerade. Förövarna dras till länder där tillgången till socialt och ekonomiskt utsatta barn är stor, och där risken för påföljder är liten. Preferensförövare anses vara färre i antal än tillfällesförövare, men kan i gengäld ha långt fler offer.¹⁰

Castells menar vidare att på tillgångssidan tillhandahåller fattigdom och familjekris råvaran. Förbindelsen mellan efterfrågan och tillgång utgörs ofta av nätverk som kontrollerar

---

⁶ Castells 2000, s. 172

⁷ Karlén, Helena (red.) (2009). *Barnsexhandel: kommersiell sexuell exploatering av barn*. s. 54

⁸ Stockholm World Congress against commercial sexual exploitation of children, Stockholm 1996

⁹ Castells 2000, s. 174

¹⁰ Karlén 2009, s. 32

prostitution samt strävar efter att hitta nya lönsammare marknader och produktlinjer över hela världen. Castells hävdar att sydostasiatiska barnprostitutionsnät specifikt köper barn i de fattigaste landsbygdsdistrikten i Thailand, Kambodja, Filipinerna och andra länder för att tillgodose sina distributionsnät i Asien.¹¹ Enligt Ecpat förekommer barnsexturism i alla världsdelar och barnsexturisternas destinationer växlar. När ett lands myndigheter griper misstänkta förövare flyttar köparna, ofta till ett närliggande land med svag lagstiftning där polis och åklagare inte tar problemet på allvar. På så sätt flyttar marknaderna till nya platser där barns kroppar säljs till ett billigt pris.¹²

2.3 Barnperspektivet

Mot bakgrund av detta utgår uppsatsen ifrån att barnsexhandel är ett komplext globalt problem, som existerar på grund av många samverkande faktorer, och en fara för extremt utsatta barns rättsäkerhet. Barn är inte självständiga rättssubjekt, något som kan förklara deras otillräckliga skydd och kopplas till FN:s deklaration för mänskliga rättigheter där man slår fast att barn (personer under 18 år) har rätt att få *speciell omvårdnad och hjälp*.¹³ Det handlar om att barndomen måste få vara skyddad såsom illustreras inledningsvis i citatet om Rosarios liv. Det handlar även om att man på olika nivåer måste jobba för att *förbättra livsvillkoren för barn* i alla delar av världen¹⁴. Rättsäkerhet innebär bland annat att individer skall garanteras en möjlighet att få upprättelse för rättighetskränkningar, att det skall råda likhet inför lagen, att individer skall garanteras rätten att prövas av en opartisk och oberoende domstol, att det finns ett fungerande rättssystem, samt att frihetsberövande alltid måste ha lagstöd.¹⁵

Vad innebär då rättsäkerheten i en global kontext och hur kan de resurssvaga personernas situationer stärkas och uppmärksammas inom ramen för en förstärkt globalisering och en försvagad nationalstat?

Det här kan även beskrivas som en teoretisk fråga om de sociala- och mänskliga rättigheternas möjligheter till trygghet inom ett nationellt system som allt mer är underkastat internationella och globala normerande system. Bakgrunden ovan beskriver att barn utsätts för barnsexturism. Detta trots att det finns såväl internationella som nationella juridiska ramverk för att motverka företeelsen och många aktörer, statliga som icke-statliga, som på olika nivåer och från olika perspektiv uppmärksammar och arbetar för att stoppa handeln.

---

¹¹ Castells 2000, s. 174

¹² Karlén, 2009, s. 36

¹³ *Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter* (1989)

¹⁴ *FN:s konvention om barnets rättigheter* (1989)

¹⁵ Jareborg, Nils & Zila, Josef (2010). *Straffrättens påföljdslära*. s. 100

Det finns några enstaka fall som har dömts i svensk domstol och som kan illustrera problematiken kring kommersiell sexuell exploatering av barn. Ett av dessa är den 52-årige man som från sin dator i Sverige beställde grova våldtäkter på barn i Filippinerna och sedan följde övergreppen via videolänk. Mannen dömdes år 2013 till åtta års fängelse för bland annat anstiftan av grov våldtäkt mot barn vid Hässleholms tingsrätt (B 610-12). Den 52-årige mannen dömdes även till att betala skadestånd om sammanlagt 900 000 kronor till flickorna. Till följd av det utdömda skadeståndet som mannen ska betala framkommer en viktig dimension kring de utsatta barnens rättssäkerhet, då det inte finns några tydliga riktlinjer för hur de ska få tillgång till pengarna. De utsatta flickorna bor ännu kvar hos förövarna som har utfört och utsatt dem för övergreppen, eftersom dessa är familjemedlemmar. Detta visar på ytterligare en problematisk dimension kring rättssäkerhetsaspekten för utsatta barn. Problematiken i detta avseende kännetecknas av parallella rättssystem som skapar innebörden av barnets rättssäkerhet i praktiken. Barn har enligt Barnkonventionen ett starkt skyddsvärde men har paradoxalt nog ur en rättssäkerhetsaspekt få möjligheter till rättsskydd när de bli utsatta för brott, såsom illustrerats genom fallet ovan. Rättsfallet har väckt funderingar kring barns möjligheter till rättsskydd, likavärde, trygghet och mänskliga rättigheter i en global värld. Med andra ord har det väckt frågor kring utsatta barns möjligheter till en rättssäker framtid i en globaliserad värld.

Även av regeringens nationella handlingsplan mot sexuell exploatering av barn går att utläsa att företeelsen är ett komplext globalt problem som kräver samverkan mellan olika aktörer, internationella, regionala och nationella, för att motverka barnsexturismen och stärka dessa barns möjligheter till skydd. Dessa aktörer är den offentliga sektorn, organisationer, privata sektorn men även allmänheten. Samverkan mellan dessa aktörer är av stor vikt för att öka möjligheterna till barns rättsskydd i arbetet för att motverka och förebygga barnsexturism. Det är även dessa aktörer som kan bidra med förståelse för centrala aspekter av rättsäkerheten för barn vid utsatthet för barnsexturism. En av dessa aktörer är researrangörer som, direkt eller indirekt, kommer i kontakt med problematiken. En annan är Rikskriminalpolisen. Dessa aktörer har identifierats inneha en central roll i arbetet mot barnsexturism, framförallt vid åtgärder som hänför sig till målområden som formulerades av världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn 1996. Dessa målområden är bland annat *samverkan och samarbete* samt *förebyggande arbete*.¹⁶

---

¹⁶ Nationell handlingsplan mot sexuell exploatering av barn 2008, s. 28

Det är därför i vårt intresse att undersöka hur researrangörer samt Rikskriminalpolisen arbetar för att motverka och förebygga barnsexturism. Researrangörernas arbete med barnrättsfrågor och kunskap kring barnsexturism kan ge en bild av de utsatta barnens rättssäkerhet i samband med resande. Rikskriminalpolisen, som är en statlig myndighet, kan ge centrala bidrag till en förståelse beträffande barns rättssäkerhet vid utsatthet för barnsexturism. Uppsatsen är en rättssociologisk studie, vilket här har innebörden att vi tar vår utgångspunkt i FN:s Barnkonvention, nämligen utförandet av skydd för utsatta barn i en värld utan gränser. Målet är därmed att de centrala aktörers uppfattningar om problematiken samt *barns utsatthet* vid barnsexturism ska ge en bild av hur dessa barns rättssäkerhet tar uttryck. För att göra detta måste vi inledningsvis få en bild av barnet som brottsoffer samt sätta rättssäkerhetsbegreppet och globalisering i ett teoretiskt sammanhang.

2.4 Barnet som brottsoffer

Offer som grupp kan enligt Anna Sonander definieras utifrån olika intressen, dels om det ligger politiska eller professionella intressen bakom, dels om gruppen av offer kan skapa påtryckningsgrupper som kan verka politiskt. Barn som brottsoffer kan i detta fall bli problematiskt eftersom möjligheten för påtryckningar från gruppen saknas historiskt och är svår genomförbart.¹⁷ Barn tillhör en grupp som kan definieras som "särskilt sårbara brottsoffer", detta eftersom arbetet med barn som brottsoffer kan upplevas som svårt på grund av kommunikationsproblem. Det kan exempelvis vara att barn helt enkelt saknar förmåga att berätta vad de har varit med om, eller att de inte har möjlighet att berätta på grund av mognad i ålder, samt att de inte är medvetna om att det som de har utsatts för är något brottsligt. En rädsla för eventuella konsekvenser eller lojalitet mot människor kan göra att barnen väljer bort att berätta om deras utsatthet. Det kan även handla om att barnet själv känner sig skyldig eller delaktig i det inträffade och därmed inte berättar.¹⁸ I de fall då det krävs en tolk vid den rättsliga hanteringen kan det försvåra för barnets berättande, eftersom detta innebär att tolken är en mellanaktör vars förmåga att förmedla kommunikation är väsentlig. Psykosocialt utsatta barn för brott har ytterligare en svårighet i förhållande till detta eftersom de inte är vana vid att ställa egna krav och formulera sina tankar, samt vidareförmedla dessa till andra.¹⁹

---

¹⁷ Sonander, Anna (2008). *Att arbeta med barn som brottsoffer: en rättssociologisk studie*, s. 77

¹⁸ Ibid, s. 85

¹⁹ Ibid, s. 86

Barnperspektiv innebär att aktörer ska verka utifrån barnets bästa. Detta innebär att de måste behärska en kunskap om vad barnets bästa innebär. Forskningar har dock visat att många barnperspektiv är konstruktioner av vuxna och således inte barnperspektiv utifrån barnet.²⁰

Vid pressade situationer kan de aktörer som arbetar med utsatta barn utveckla handlingsstrategier för att klara av arbetet. Detta innebär att barnens individuella behov tillgodoses med insatser som är grundade på generella lösningar, istället för individuella lösningar utifrån varje enskilt barn.²¹ Barn som brottsoffer är unika i varje fall och därför måste lösningen bestämmas utifrån varje enskilds barns situation, behov och möjligheter. Att låta generaliseringar och stereotyper präglade arbetet med utsatta barn kan innebära att rätt lösning förbises. En svårighet med barn som brottsoffer i rättssystemet är att barn hanterar och berättar på olika vis vad de varit med om. Deras berättande är många gånger väldigt olika i förhållande till hur vuxna berättar, något som Sonander menar att rättssystemet inte är anpassat efter. En berättelse som i domstolssammanhang bedöms efter kriterier såsom sammanhängande, klar, samt detaljerad och inte innehåller punkter som kan väcka tveksamhet och därmed tvivel kring trovärdigheten är inte hållbart i förhållande till barn som brottsoffer. Detta eftersom barn saknar tillräckligt med erfarenhet för att med juridiska mått beskriva händelsen korrekt. Det är därför viktigt att det juridiska systemet och de tillhörande aktörerna har tillräcklig kunskap för att bedöma barns berättelser på ett korrekt sätt.²²

Samhällets normer och värderingar kan ha en betydande roll för hur brottsoffer betraktas som "värdiga". I samhället finns en accepterad bild om hur ett brottsoffer *är* eller *ska* vara. Genom denna bild skapas en brottsoffer stereotyp som kan bli problematiskt då brottsoffer inte är en homogen grupp. Med andra ord kan personer som utsätts för samma typ av brott kan reagera på olika sätt. Det finns ingen mall för hur brottsoffer ska bete sig, och därmed går det inte heller att använda sig av en förutbestämd mall för att hjälpa brottsutsatta. Skapandet av stereotyper kan enligt Sonander utgöra en fara då personer som ska hjälpa och bemöta offer agerar med utgångspunkt från hur offret förväntas bete sig. Stereotypen genererar därmed förväntningar av beteende och när dessa inte uppvisas kan det resultera i att offret inte får den hjälp som är behövlig eftersom den utsatta personen inte anses ha förtjänat sin offerstatus. Detta fenomen kan även benämnas som "den andra viktimiseringen" och innebär att personer som har utsatts för brott känner sig otillfredsställda i det bemötande som de får från myndigheter och allmänheten. Detta menar Sonander kan förvärra samt försvåra offrets

---

²⁰ Ibid, s. 87

²¹ Ibid, s. 89

²² Ibid, s. 90

återhämningsprocess och leda till att brottsoffer känner att samhället företrädare har svikit dem, vilket resulterar i att de får ett minskad förtroende för de rättsvårdande myndigheterna. Betydelsen av att betraktas som brottsoffer och få erkänd brottsofferstatus kan därmed vara avgörande för bemötande och verkställande av hjälpinsatser.²³

Enligt Nils Christies teori om det "Idealiska offret" finns det personer eller kategorier av individer som vid utsättandet för brott har lättare att tillskrivas fullständig och legitim status som offer. Dessa personer och kategorier av individer ska enligt Christie uppfylla fem typer av kriterier för att offret ska ses som det mest ideala. För det första att offret är svagt, vilket kan vara på grund av sjukdom, ålderdom eller väldigt ung ålder. Andra kriteriet innebär att offret är upptaget med ett respektabelt projekt. Det tredje kriteriet innebär enligt Christie att offret är på en plats som denna inte kan klandras för. Det fjärde kriteriet för det ideala offret innebär att gärningsmannen ska vara stor och ond. Den femte av kriterierna enligt Christie är att gärningsmannen är okänd, att offret inte har någon personlig relation till denna.²⁴ Barn som brottsoffer uppfyller i många fall dessa kriterier. Dock finns det enligt Christie även ett sjätte kriterium som innebär att brottsoffret ska ha makt och styrka att kunna kräva sin status som offer för att uppnå maximal brottsofferstatus. Detta kan återkopplas till Sonanders beskrivning och innebär en svårighet som ställer krav på ett offer. Krävandet av status är svårt för ett barn att uppnå.²⁵

I en rapport²⁶ utförd av Carl Göran Svedin och Cristina Back 2003 på beställning av Rädde Barnen beskrivs svårigheterna kring barns berättande när de blivit utsatta för sexuella övergrepp. Enligt rapporten uppvisar barn stora svårigheter i att berätta och säger ofta att de inte minns händelserna. Ingen av barnen i studien har spontant avslöjat några övergrepp, utan allting har framkommit på grund av bevisning i form av fotografier eller film. Detta menar författarna är ett tungt argument som visar på att barn inte alls eller mycket ogärna berättar om sexuella övergrepp.²⁷ Det här kan även användas som ett starkt argument mot att barn skulle hitta på ett övergrepp och komma med falska anklagelser. Det kan dock även härledas till att barnen undviker att minnas de traumatiska händelserna och skjuter dessa ifrån sig för att hålla sig i psykisk balans. Författarna kopplar det till att flera barn i rapporten aktivt har valt att inte tänka på övergreppen eftersom de förknippas med obehag och skam, samt

---

²³ Ibid, s. 94

²⁴ Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) (2001). *Det motspänstiga offret*. s. 48

²⁵ Ibid, s. 50

²⁶ Svedin, Carl Göran & Back, Christina (2003). *Varför berättar de inte?: om att utnyttjas i barnpornografi*. 1. uppl.

Stockholm: Rädde barnen

²⁷ Ibid, s. 53

förnedring och skuld. Barns minnesförmåga förbättras i allmänhet med ökad ålder och gör därmed att deras förmåga att organisera händelser och tid förbättras.²⁸ Trots det ovannämnda framkommer i rapporten att ju fler förhör som utsatta barn deltar i, ju mer benägna är de att berätta. Författarna gör en liknelse mellan förhör med utsatta barn och en lök som skalas, dvs. ju fler förhör, ju fler lager som skalas bort.²⁹ I processen med förhör, rättegångar, kontakter med socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrien beskrivs tiden efteråt av barnen som kaotiskt, och samtliga barn mådde dåligt. Detta visar vikten av ett genomtänkt och bra stöd för barnen.³⁰

När barn utsätts för brott har de olika aktörerna som är delaktiga i den rättsliga hanteringen av händelsen olika fokus i sitt arbete. Exempelvis har socialtjänsten i sitt myndighetsutövande som huvudsaklig uppgift att se till att barnet skyddas från ogynnsam behandling, medan polisen och åklagarens uppgift inte är fokuserat på barnet som sådant utan handlar om att undersöka huruvida brott mot barnet är begånget eller inte. Dessa aktörer kan i många fall vara beroende av varandra i arbetet, exempelvis då förhör med barn ska hållas. En annan svårighet i samband med att domstolen ska hantera händelser där barn har blivit utsatta för brott är den praktiska eftersom förhör med barn oftast görs i förväg och därmed är inspelade. Detta gör att utrymme för kompletterande frågor från åklagare och domare utesluts och innebär att barnets fullvärdiga rätt att få komma till tals begränsas av systemet.³¹ Vid barnsexturism möter denna problematik större utmaningar, eftersom förövaren och barnet är medborgare i olika länder.

2.5 Turistbranschens globalisering

Turistbranschen är en av de mest lönsamma inkomstkällorna i dagens globaliserade värld. I Sverige uppskattade man att turismens totala omsättning under 2012 ökade med 4,8 procent till 275,5 miljarder kronor, varav svenska fritidsresenärer svarade för drygt 44 procent, svenska affärsresenärer för drygt 17 procent och resenärer från utlandet för nästan 39 procent³².

---

²⁸ Ibid, s. 57

²⁹ Ibid, s. 18

³⁰ Ibid, s. 26

³¹ Sonander 2008, s. 85-86

³² <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/faktaochstatistik/faktaomturism/ekonomiochsysse/sattning.4.21099e4211fd8c87b800017287.html> , 2014-05-08

I takt med att turismen växer genereras positiva effekter såsom arbetstillfällen. Under 2012 bidrog svenska turismen med sysselsättning till nästan 168 000 personer.³³ Det finns dock även baksidor som växer i takt med turismen framgång. Det ställs allt fler krav på svenska turistföretag som är verksamma internationellt att bidra till en hållbar utveckling och ta ett socialt ansvar i de samhällen där de bedriver sina verksamheter. En del av detta arbete innebär att motverka den växande internationella barnsexhandel som exempelvis barnsexturismen, som är en av de negativa effekterna av turismen framväxt. Parul Sharma, människorättsjurist med lång erfarenhet inom CSR-frågor, skrev 2012 i en analysartikel för CSR i praktiken³⁴:

”Men tänk vad som skulle kunna göras om barnens rättigheter, exempelvis kampen mot barnsexturism, skulle infogas i den svenska statens CSR-agenda? ... Kopplingen mellan barn och miljö har erkänts i ett stort antal internationella deklARATIONER under det senaste decenniet, men detta verkar inte ha gått hem på regeringskansliet. Det viktigaste av allt verkar vara att ”massera axlarna” på svenskt näringsliv och bygga Sveriges varumärke. All politik bör präglas av ett rättighetsperspektiv där barn, inte minst enligt FN:s barnkonvention, har rätt till skydd mot exploatering. På samma vis bör all CSR också, i min mening, präglas av barnens rättigheter.”

CSR:s (Corporate social responsibility) arbete innebär ett ansvarstagande från företag för samhället gällande sociala, etiska och miljömässiga frågor. Reseföretagen som medverkar i vår studie arbetar alla kring detta ansvarstagande vilket innebär att de frivilligt integrerar sociala och miljömässiga aspekter i sitt arbete och även utarbetar handlingsplaner för detta arbete. Att arbeta för mänskliga rättigheter, jämställdhet och samhällspåverkan är en del av det sociala ansvarstagande vilket tydligt kan kopplas till Ecpats uppförandekod gällande barnsexturism. Enligt Ecpat Sverige spelar reseföretagen en central roll som samarbetspartners och bör inrätta strategier och processer för att arbeta mot barnsexturism. Sedan 1998 finns en uppförandekod (Code of Conduct for the Protection of Children from Sexual Exploitation in Travel and Tourism) som har gått från att 1998 vara ett skriftligt förslag hos ECPAT Sverige, till att idag vara ett av reseindustrins internationellt tillämpade verktyg mot barnsexturism. Den är idag en självständig juridisk person med internationellt sekretariat i Bangkok och har undertecknats av reseföretag i ett trettiotal länder över hela världen. Numera ställer många globala resenätverk vid medlemskap krav på antagandet av uppförandekoden³⁵. Uppförandekoden tar sin utgångspunkt i FN:s Barnkonvention och uppställer sex kriterier för att aktivt arbeta mot barnsexturism, både vad det gäller utbildning

---

³³ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/faktaochstatistik/faktaomturism/ekonomiochsysselsattning.4.21099e4211fd8a8c87b800017287.html>, 2014-05-08

³⁴ <http://csripraktiken.se/2012/02/01/parul-sharma-varfor-gaspar-vi-at-barns-rattigheter/>, 2014-05-08

³⁵ <http://www.ecpat.se/resebranschen>, 2014-04-25

av personal samt ansvarstagande på plats i utlandet. De kriterier som reseföretagen åtagit sig att uppfylla är följande:³⁶

1. Upprätta en etisk företagspolicy mot kommersiell sexuell exploatering av barn
2. Utbilda samtliga personal, i såväl Sverige som på resmålen
3. Lägga till en klausul om gemensamt avståndstagande mot barnsexturism i samtliga leverantörskontrakt
4. Informera resenärer via katalog, broschyr, inflight-spot, biljett-omslag, hemsida, välkomstmöte vid ankomst till destinationen etc.
5. Informera lokala ”nyckelaktörer” på resmålen, till exempel utflyktsarrangörer och taxiföretag
6. Årligen rapportera till uppförandekodens internationella sekretariat i Bangkok

2.6 Rikskriminalpolisen– gruppen mot sexuella övergrepp mot barn och barnpornografibrott, Barnpornografigruppen

Rikskriminalpolisens arbete med barnsexhandelsärenden började som ett projekt finansierat genom regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål 2009-2010. Efter en förlängning av projektet för 2011 beslutades det att verksamheten skulle permanentas och ingå i linjeverksamheten inom Rikskriminalpolisen från och med 2012.³⁷ Barnpornografigruppen är navet kring arbetet med att identifiera barnpornografiskt material och om möjligt identifiera brottsoffer och eventuella gärningsmän på bilderna. Den har också utredningsansvaret för barnsexhandelsärendena samt för det brottsförebyggande arbetet kring begränsandet av tillgången på barnpornografiska sajter på Internet, och den kommersiella spridningen av barnpornografiskt material.

Vidare har gruppen ett nära internationella samarbete med såväl Interpol som Europol, men även bilateralt med andra länder.³⁸

Barnpornografigruppens verksamhet är i första hand underrättelsebaserad. Ansvaret för barnsexhandelsärenden ligger dock i sin helhet hos barnpornografigruppen, både avseende handläggning av förundersökningarna och bearbetning av underrättelseinformation. Anledningen till att dessa utredningar exklusivt ligger hos Rikskriminalpolisen är att det rent praktiskt finns verksamhetsvinster med att hålla utredningarna på en och samma myndighet. Samlad kunskap och erfarenhet, upparbetade rutiner med andra länder, nära samarbete med ett fåtal åklagare från de Internationella åklagarkamrarna är exempel på framgångsfaktorer i arbetet.³⁹ Arbetet har under 2009-2012 enligt en rapport som rör resande i sexuella övergrepp

³⁶ <http://www.thecode.org/about/>, 2014-04-25

³⁷ Intervju med anställd vid Rikskriminalpolisen, 2014-04-28

³⁸ Intervju med anställd vid Rikskriminalpolisen, 2014-04-28

³⁹ Intervju med anställd vid Rikskriminalpolisen, 2014-04-28

mot barn från Åklagarmyndigheten genererat en solid kunskapsgrund avseende problematiken och har dessutom lett till ett antal förundersökningar och fällande domar. Det är enligt samma rapport svårt att i siffror beskriva hur många svenskar som begår sexuella övergrepp mot barn i andra länder, men det under projektiden bedrivna underrättelsearbetet har visat att problemet är omfattande och intimt förknippade med barnpornografibrotten.⁴⁰

Enligt rapporten är svårigheterna med barnsexhandelsutredningar att brottet begåtts i ett annat land och att svensk polis inte kan agera utomlands, vilket gör upparbetandet av samarbetskanaler med andra länders myndigheter och organisationer oerhört viktigt. Det är viktigt att förfarandet sker smidigt och snabbt eftersom förundersökningarna till stor del bedrivs via internationell rättslig hjälp. Det är också viktigt menar åklagarmyndigheten att säkerställa att de juridiska processerna i det andra landet håller så hög klass och kvalité att rättvisa brottsutredningar bedrivs, oavsett om lagföringen sker i det land där brottet begåtts eller i Sverige.⁴¹

---

⁴⁰ Åklagarmyndigheten (2013) *Ökad lagföring i ärenden som rör resande i sexuella övergrepp mot barn* s. 32

⁴¹ Åklagarmyndigheten 2013, s. 33

3. Juridiska ramverk och styrdokument

Syftet med det här kapitlet är att redogöra för några av de juridiska ramverk och andra instrument på såväl internationell, regional samt nationell nivå för att tillförsäkra barn skydd mot olika former av sexuell exploatering. Dessa är till för att garantera barns mänskliga rättigheter och för att försäkra barns rättssäkerhet.

3.1 Barnkonventionen och tilläggsprotokoll

Den 20 november 1989 antogs Barnkonventionen av FN:s generalförsamling. Konventionen trädde i kraft den 2 september 1990, och Sverige skrev under och ratificerade den samma år. I dagsläget pågår en statlig utredning om för- och nackdelar med att införa barnkonventionen som svensk lag.⁴² Barnkonventionen är den mest ratificerade konventionen inom mänskliga rättigheter och har ratificerats av 193 stater hittills. Den binder medlemsstaterna att juridiskt följa de åtaganden och rättigheter som finns formulerade i konventionen, och som gäller för alla barn under 18 år enligt artikel 1, oavsett kultur, religion och andra normer. Det är även denna definition av barn som åsyftas i detta arbete. Barnkonventionen består av 54 artiklar och i följande kommer en avgränsning göras till de artiklar som spelar stor roll för arbetet mot barnsexturism. I artikel 3 beskrivs att alla åtgärder och beslut som rör barn ska utgå ifrån barnets bästa. Principen *om barnets bästa* har även lyfts fram som en av konventionens fyra huvudprinciper och ska ses som en etisk grundregel för samhället som helhet. Det innebär i praktisk mening att barnets bästa ska verka vägledande på alla områden. Inte bara i verksamheter som är särskilt avsedda för barn; t ex barnomsorgen, fritidsverksamheter eller skolan, utan också för beslutsfattare och administratörer inom andra samhällssektorer. Med andra ord ska *alla* beslut som fattas på *alla* nivåer beakta barnets bästa och därmed innefatta barnperspektivet samt barnrättsperspektivet. Arbetet går ut på att omsorg för barnet ska sättas främst genom att barnets rättigheter som finns stiftade i Barnkonventionens följs.⁴³ Artikel 34 i Barnkonventionen innebär att:

“medlemsstaterna skall skydda alla barn mot alla former av sexuell exploatering. Staterna skall vidta lämpliga åtgärder (nationella, bilaterala och multilaterala) för att förhindra: a) att ett barn förmås eller tvingas delta i en olaglig sexuell handling; b) att barn utnyttjas för prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet; c) att barn utnyttjas i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material.

Artikel 35 stadgar vidare att: “Konventionsstaterna ska skall vidta lämpliga nationella, bilaterala och multilaterala åtgärder för att förhindra bortförandet och försäljning av eller handel med barn för varje ändamål och i varje form”⁴⁴

⁴² <http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/>, 2014-04-20

⁴³ Hammarberg, Thomas (2006). *Mänskliga rättigheter: konventionen om barnets rättigheter*. s. 10-13

⁴⁴ Hammarberg, Thomas (2006). *Mänskliga rättigheter: konventionen om barnets rättigheter*. s. 49

Till Barnkonventionen finns idag tre fakultativa protokoll, varav två kommer att lyftas fram inom ramen för vår studie. Ett av dessa fakultativa protokoll handlar om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi. Det antogs den 25 maj 2000 av FN:s generalförsamling och trädde i kraft den 18 januari 2002. Protokollet har ratificerats av över hundra medlemsstater och i Sverige ratificerade man protokollet i december 2006. Protokollets syfte är att tydliggöra och utöka kraven på staterna för att de ska tillförsäkra barn skydd mot de former av exploatering som protokollet berör. I protokollets tredje artikel tas det upp att varje konventionsstat ska belägga de aktuella brotten med lämpliga straff som beaktar deras allvarliga beskaffenhet. Detta protokoll står inte över eller ersätter någon av de antagande som finns i Barnkonventionen utan tas in i samma övervakningssystem som Barnkonventionen, vilket innebär att det faller under regelbunden granskning av FN:s barnrättskommitté. Barnrättskommittén granskar förvekligandet av varje medlemsstats åtagande och består av oberoende experter. Detta görs bland annat genom att medlemsstaterna producerar rapporter kring arbetet med barnets rättigheter till Barnrättskommittén, som kritiskt granskar samt rekommenderar om lämpliga åtgärder för att stärka dessa rättigheter ytterligare.⁴⁵ Ett tredje fakultativt protokoll om en internationell klagomekanism för barn antogs av FN:s generalförsamling den 19 december 2011 men har ännu inte ratificerats av Sverige. Enligt barnkonventionen ska varje stat möjliggöra för barn att vända sig till en instans och få sin sak prövad när barnets rättigheter kränks. I praktiken saknas ofta sådana nationella instanser eller så är de inte tillgängliga för barn. Med det nya tilläggsprotokollet blir det möjligt för barn och deras ombud att i dessa ärenden vända sig till FN:s barnrättskommitté i Genève när alla nationella rättsmedel är uttömda.⁴⁶

3.1.1 ILO convention nr 182 - worst forms of child labour

I november år 2000 trädde ILO:s (International labour organisation) konvention om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete i kraft. Denna konvention räknas som en ILO:s centrala rättighetskonventioner. Enligt artikel 3 ingår *“utnyttjande, rekrytering, och utbudande av barn för prostitution, produktion av pornografiska framställningar eller pornografiska framträden”* som en av de värsta formerna av barnarbete.⁴⁷

---

⁴⁵ Regeringens proposition 2005/06:68: försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi: fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter. (2006). Stockholm: Regeringen s. 55

⁴⁶ <http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/fakultativa-protokoll/>, 2014-04-20

⁴⁷ http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_INSTRUMENT_ID:312327:NO, 2014-04-20

3.2 Extraterritoriell lagstiftning och statistik

I Sverige finns det möjlighet att döma personer för brott som har begåtts utomlands, detta genom den extraterritoriella lagstiftningen som infördes 1962, och finns i Brottsbalken 2 kap 2 §. Denna typ av lagstiftning finns i ett fyrtiotal länder. Huvudregeln för denna paragraf är att brottet även ska vara kriminaliserat i det land där det har begåtts. Denna huvudregel benämns som krav på dubbel straffbarhet. Detta krav gäller sedan april 2005 inte för allvarligare sexualbrott mot barn då den nya sexualbrottslagstiftningen infördes. Med allvarligare sexualbrott mot barn avses de brott som inte har böter i straffskalan, det vill säga i dagsläget, de brott som hittas i kapitel 6 Brottsbalken. För att lagstiftningen ska kunna tillämpas krävs att gärningsmannen är svensk medborgare eller har sin hemvist i Sverige. Trots denna möjlighet är det få gärningsmän som har dömts i svensk domstol för sexualbrott mot barn begångna utomlands. Det finns ingen statistik i Sverige över hur många svenska medborgare eller personer bosatta i Sverige som har anmälts, åtalats eller lagförts för sexualbrott begångna mot barn utomlands. Ecpat Sverige tog 2008 initiativ till en studie om barnsexturism, som genomfördes av Stockholms universitet, och visade att det i princip är både risk och straffritt att begå denna typ av brott utomlands. Studien gjorde även en uppskattning att 3000-5000 sexköp av minderåriga årligen görs av svenskar utomlands, samt att det finns enorma brister i samarbetet mellan internationell polis och åklagare. Enligt en annan rapport från Åklagarmyndigheten har det under perioden 2011-2013 endast meddelats tre fällande domar mot svenska medborgare som har begått sexuella övergrepp mot barn utomlands, alla begångna av svenska män i Filippinerna.⁴⁸

---

⁴⁸ Åklagarmyndigheten 2013, s. 8

4. Teoretiskt ramverk

Syftet med det här kapitlet är att redogöra för några av perspektiven på globalisering med fokus på de moderna teoriernas olika definitioner av fenomenet inom sociologisk teori, där även det postkoloniala perspektivet belyses. Kapitlet kommer även att redogöra för, och sätta rättsäkerhetsbegreppet i ett teoretiskt sammanhang. Syftet är att kunna använda de teoretiska utgångspunkterna som analytiska verktyg vid behandlandet av vårt insamlade material där vi avser att få en förståelse för utsatta barns möjlighet till rättsäkerhet i en globaliserad värld.

4.1 Globalisering

Förhållandet mellan geografi och sociala relationer kan anses stå i centrum för globaliseringen och barnsexturism kan ses som ett tydligt exempel på ett komplext globalt problem där förhållandet mellan dessa två faktorer inte hindras av ett geografiskt avstånd. Vid barnsexturism suddas territoriella gränser ut och parallella rättssystem på internationell och nationell nivå samexisterar. Roland Robertson, Anthony Giddens, Manuel Castells och Jan Nederveen Pieterse är exempel på forskare som har berört ämnet globalisering och har utvecklat teorier kring detta fenomen, alla baserade på olika analyser om globaliseringens dimensioner. Teorierna har utvecklats i förlängning av och i opposition till tidigare teorier om stat, samhälle, kultur och social förändring inom samhälls- och kulturvetenskaperna.⁴⁹

Roland Robertson definierar begreppet globalisering som ett begrepp som hänvisar både till världens sammanpressning eller förtätning och till en ökad medvetenhet om världen som en helhet.⁵⁰ Genom denna definition ger han globaliseringen en objektiv sida som kopplas till världens förtätning i samband med internationella finansiella transaktioner, politiska avtal över nationsgränser, utbyte av kulturella symboler, samhandel och turism. En ökad grad av ömsesidigt beroende mellan stater, företag och internationella relationer anser Robertson bidrar till internationalisering. De objektiva materiella förhållandena är en förutsättning för utvecklingen av ett globalt system men fenomenet kräver också att det finns en medvetenhet och en förståelse om att världen är en helhet där systemets element är ömsesidigt förbundna med varandra, ett exempel på denna förståelse är mänskliga rättigheter. Denna ökade globala medvetenhet utgör den subjektiva sidan av Robertsons globaliseringsbegrepp. Globalisering blir med andra ord en realitet först när gemene individ börjar tänka, förstå och uppfatta världen som en global enhet. Denna växande globala medvetenhet parallellt med ett allt mer ömsesidigt beroende på det materiella planet innebär att sannolikheten ökar för att systemets

---

⁴⁹ Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) (2007). *Klassisk och modern samhällsteori*. s. 434

⁵⁰ Robertson, Roland (1992). *Globalization: social theory and global culture*. s. 8

ska reproduceras och ytterligare stärkas som ett enda globalt system.⁵¹ Intresset för ett globalt civilt samhälle och ”världsmedborgarskap” menar Robertson har växt fram sedan 1960-talet och kopplas till att ”postmaterialistiska” värden och rättighetsdiskuser fick fäste under denna period. En ökning av globala kommunikationsmedel och samhällen som i allt högre grad konfronteras med problem som rör mångkulturella frågor bidrar i kombination med en allt mer komplex människosyn utifrån reflektioner om etnicitet, sexualitet och kön till globaliseringens framväxt. Trots att globalisering är en framåtskridande process är detta inte synonymt med att globaliseringen automatiskt medför en ökad humanism bestående av världsmedborgare anser Robertson och kopplar främlingsfientligheten som en reaktion mot globaliseringsprocesserna.⁵²

Anthony Giddens är en annan teoretiker som har fokuserat på globaliseringsprocesser och menar att globalisering inte är en enda process utan en komplex kombination av processer som ofta försiggår på motstridiga sätt, som producerar konflikter, brytningar och nya former av stratifiering. Enligt honom kan globalisering inte ses som en global ordning som växer fram på grund av en kollektiv mänsklig vilja, utan istället på ett anarkistiskt och slumpartat vis där en blandning av olika inflytande tillåts styra processerna och utvecklingen⁵³. Han hävdar att globalisering handlar om förändring av tid och rum.⁵⁴ Detta kan kopplas till att merparten av den sociala interaktion som numera präglar vårt vardagsliv inte längre försiggår på samma tid och på samma plats, exempelvis möjliggör medel såsom bil, tåg, flyg, mobil, mail, Internet i övrigt och andra transport- och kommunikationsmedel ett åtskiljande av tid och rum. Vårt rum, space, utvidgas dramatiskt genom nya teknologiska landvinningar och rumsbegreppet genomgår en förändring. Giddens menar att vi kan befinna oss i samma rum, space, men det behöver inte ske på samma ställe (lokala). Begreppet rum förändras också genom att jordklotet kartläggs in i minsta detalj. Han konstaterar att sociala systems utsträckning av tid och rum har växt ur ett historiskt perspektiv och menar att det är denna utveckling som utgör bakgrunden till att man kan tala om globalisering som en konsekvens av modernitet. Enligt Giddens kan globalisering delas in i två faser, varav den första sker under 1500-1600 talet och bidrar till att Europa får en dominerande ställning i världen. Han menar att det finns fyra institutionella dimensioner som samspelar och påverkar globaliseringens expanderings: a) kapitalism b) industrialism c) allt större övervakning av befolkningen samt d)

---

⁵¹ Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) (2007). *Klassisk och modern samhällsteori*. s. 435

⁵² Robertson, Roland (1992). *Globalization: social theory and global culture*. s. 58-59

⁵³ Giddens, Anthony (2003) *En skenande värld- Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. s. 33

⁵⁴ Giddens, Anthony (1994). *Beyond left and right: the future of radical politics*. s. 4-5

statlig monopol på våldsmedel. Dessa dimensioner menar Giddens globaliseras och blir idealmodeller för resten av världen under denna period.⁵⁵

Den andra fasen kopplar Giddens till den elektroniska kommunikationen som han benämner som ”actions at distance”. Sociala relationer som tidigare utspelades i en lokal kontext löses upp och organiseras om, tvärs över tid och rum enligt Giddens. Det är denna uttjäningsprocess som Giddens definierar som en intensifiering av världsomspännande sociala relationer. Våra lokala turistföretag eller bankföretag existerar ofta som en del av en större kedja eller nätverk, tjänsterna är i hög grad resultatet av en global process, något som gäller både för produktion och distribution. Kommunikationsprocesserna genomsyrar och omstrukturerar vardagslivets upplevelser och erfarenheter och våra vardagliga livsstilar har globala konsekvenser, både när det gäller vår konsumtion av varor men även våra sociala aktiviteter i övrigt, såsom resande. Giddens hävdar att nivån på dagens världshandel är högre än den någonsin har varit och han kopplar även detta till finans och kapitalflöden i form av elektroniskt kapital, det vill säga pengar som endast existerar på en skärm. Detta menar han möjliggör en omsättning på de globala valutamarknaderna som inte tidigare varit möjligt.⁵⁶

Giddens hävdar att vi ställs inför risksituationer som inte tidigare har existerat och att dessa nya risker och osäkerheter påverkar oss oavsett var vi bor och oavsett hur privilegierade eller behövande vi är. Risk hänger samman med innovation och förnyelse och ett aktivt risktagande på det ekonomiska och affärsmässiga planet är drivkraften i den globaliserade ekonomin. Giddens hävdar att globaliseringen även innebär ett risktagande på individnivå, bland annat eftersom den nya tidens risker tar inte hänsyn till nationella gränser. Detta innebär enligt Giddens att det måste ske ett samarbete mellan olika länders regeringar.⁵⁷

Giddens hävdar att globalisering i ett kulturellt avseende producerar kulturella grupperingar som korsar tid och rum. Detta innebär att miljontals samhällen förenas av samma vanor och tro och dessa finns överallt, frikopplade från nationalstatliga gränser exempelvis bestämda livsstilar som dyrkar en viss typ av kläder, musik eller religion. Giddens menar att en rad av dess kulturella grupperingar ofta har en standardiserad karaktär skapad av en kulturell kommodifiering, det vill säga att kulturen omformas till produkter som kan köpas och säljas på en marknad. Han hävdar även att traditioner ofta dukar under för modernitet och att detta

---

⁵⁵ Giddens 1994, s. 81

⁵⁶ Giddens 2003, s. 27

⁵⁷ Giddens 2003, s. 45

sker över hela världen. När traditionen träder tillbaka tvingas vi leva på ett mer öppet och reflekterande vis. Enligt Giddens är fler människor än någonsin i en kosmopolitisk värld i kontakt med människor som tänker annorlunda än de själva och de förväntas då rättfärdiga sina övertygelser, både inför sig själva och andra. Han menar därmed att det måste finnas rationalitet i bevarandet av religiösa ritualer och regler i ett samhälle som utvecklas till att bli allt mindre traditionellt.⁵⁸

Giddens menar att demokratin kan anses vara nära förbunden med toleransen mot kulturell mångfald. Enligt honom breder det demokratiska styrelseskicket ut sig i världen och globalisering anses ligga bakom detta.⁵⁹ Han beskriver en välfungerande demokrati som en stol på tre ben som utgörs av staten, marknaden och det civila samhället som balanserar varandra lika mycket för att undvika olyckliga konsekvenser⁶⁰. Han definierar dock även demokrati som ett system som innehåller en maktkamp mellan politiska partier där målet är att tillskriva sig en maktposition. Demokrati innebär enligt Giddens även att man utöver sina rättigheter också erkänner de skyldigheter som lagen föreskriver. Han påpekar att det måste vara lagstiftningens och den offentliga politikens främsta intresse att skydda barnen, samt att föräldrar borde vara juridiskt skyldiga att skydda sina barn oavsett hur livssituationen ser ut. Giddens framför att politik i vissa fall kan betraktas som en korruperad verksamhet där de politiska ledarna kan anses se till sina egna intressen snarare än medborgarnas bästa. Han menar på att det behövs en fördjupning av själva demokratin i demokratiska länder och kallar detta för ”demokratis demokratisering” och att åtgärder mot korruption måste vidtas. Detta skulle innebära en decentralisering av makten på den nationalstatliga nivån. Giddens menar vidare att demokratin måste bli transnationell och hävdar att en globaliserad era innebär ett krav på globaliserade åtgärder, lika mycket inom politiken som på andra områden. Enligt honom kan folkdomstolar och elektroniska folkomröstningar bli värdefulla komplement till den representativa demokratin⁶¹.

Jan Nederveen Pieterse har beskrivit globaliseringen som hybrida processer och han hävdar att vi måste tala om många globaliseringar istället för en enda, det finns enligt Pieterse lika många globaliseringar som det finns globaliseringsaktörer och globaliseringsdynamiker. Pieterse menar därmed att det är en flytande diffus och oavslutad företeelse som inte kan

---

⁵⁸ Giddens 2003, s. 56

⁵⁹ Ibid, s. 21-22

⁶⁰ Ibid, s. 81

⁶¹ Ibid, s. 83

standardiseras, homogeniseras och göras till något endimensionellt⁶². Nederveen Pieterse alternativ om globalisering som hybrida processer innebär att det i vår tid sker en hybridisering, inte bara av kulturen i vid mening utan av alla sociala organisationer. Hybrida processer definieras som processer varigenom bestämda kulturella eller organisatoriska former av praxis skiljs från den hittillsvarande kontexten för att därefter kombineras på nya sätt så att nya praxisformer uppstår. EU är ett exempel på en hybrid. Det är ett organisatoriskt exempel där en rad traditionella mellanstatliga samarbetsformer inom en avgränsad grupp av stater i ett bestämt rum avskiljs från andra mellanstatliga relationer. EU är därmed ingen traditionell mellanstatlig samarbetsorganisation, men inte heller en stat. Globaliseringsprocesserna har enligt Pieterse samtidigt många motstridiga effekter vilka skapar nya hybrider, t.ex. så stärks och försvagas nationalstaten. Beslut som fattas av andra aktörer, som EU, FN och storföretag begränsar nationalstaternas handlingsutrymme. Enligt Pieterse samexisterar transnationella organisationsformer med internationella, makroregionala, nationella, kommunala och lokala former. Dessa nivåer genomkorsas av funktionella nätverk liksom av olika frivilligorganisationer och verksamheter. Samexistens av produktionssätt, flexibel specialisering och integrering av den frivilliga sektorn illustrerar en komplex ekonomi.⁶³ Enligt Pieterse ökar globalisering antalet organisationsmöjligheter och organisationspraktiker som alla verkar samtidigt. Detta innebär att det inte bara har skett en hybridisering utan också en pluralisering genom framväxten av många nya organisationsformer som dels konkurrerar, dels samarbetar med varandra. Enligt Pieterse präglas globaliseringsprocesserna av större global täthet och ömsesidigt beroende mellan aktörer. Pieterse menar att vi inte har några klara begrepp om ett möjligt världssamhälle och därför inte heller kan föreställa oss ett globalt socialt kontrakt eller en global demokrati. Han menar att detta förutsätter en mer radikal förståelse av globalisering som betonar fenomenet som något annat än västvärldens utbredning med åtföljande homogenisering av världen som helhet.⁶⁴

Manuel Castells är en annan teoretiker som berör fenomenet globalisering. För att beskriva ett uppsving av barnarbete under 1990-talet kopplar Castells samman en fördjupning av fattigdomen och en globalisering av den ekonomiska aktiviteten. Utarmningen av breda befolkningsskikt tvingar, enligt Castells familjer och barn till överlevnadsstrategier.

---

⁶² Andersen & Kaspersen 2007, s. 442

⁶³ Nederveen Pieterse, Jan (1995). *Globalization as Hybridization*. Featherstone, Mike (red.) *Global modernities*. s. 91

⁶⁴ Pieterse 1995, s. 58

Familjerna behöver använda barnen som inkomsttagare och det finns inte tid för utbildning, detta innebär enligt Castells att familjerna drivs av nödvändighet och i vissa fall erbjuder sina barn till tvångsarbete eller skickar ut dem på gatan.⁶⁵ Castells beskriver den sexuella exploateringen av barn i en storskalig bransch där barnen ses som sexuella varor vilket kan kopplas till vad han benämner som globaliseringen av marknaderna för allting, och från alla till alla. Detta är enligt Castells internationellt organiserat och har möjliggjorts genom avancerad teknik där det dras nytta av turismen och bildvärldens globalisering. Förflyttningen av barnpornografiindustrin till hemmen med hjälp av Internet, och den anonymitet det möjliggör, gör den svår att övervaka och bidrar till barnpornografins expansion. Castells menar att det har utvecklats internationella nätverk för barnpornografi och detta i en helt decentraliserad form som enligt Castells ger små möjligheter till rättsvårdande övervakning⁶⁶.

Han menar vidare att vi har bevittnat en dramatisk reträtt för sociala landvinningar och barnrättigheter som enligt honom tidigare vunnits genom sociala reformer i mogna industrisamhällen. Processen har skett genom omfattande avregleringar och de globala nätverkens övermannande av staterna⁶⁷. Castells menar att det patriarkala systemets upplösning inte har ersatts av ett system som har som syfte att skydda barns rättigheter och att en försvagning av denna typ av institutioner har skett. Han skriver att vi istället får moralpredikningar och familjevärden som ofta anklagar offren själva för deras öden.⁶⁸ Castells hävdar att barn i fattigdom där hela länder, regioner och stadsdelar utestängs från relevanta kretsar av rikedom, makt och information innebär ett raserande av familjen och barnens sista försvarsvall. Detta innebär, enligt honom att globaliseringen fortskrider selektivt och stöter ut segment av ekonomier och samhällen i och ur de nätverk av information, rikedom och makt som är utmärkande för det nya förhärskande systemet. Genom ohämmad marknadslogik uppstår en kris för nationalstaten och de civilsamhälleliga institutionerna som innebär att den institutionella förmågan att rätta till sociala jämviktsstörningar undergrävs. Detta baserat på de intressen som dominerar den globala och informationella kapitalismen. Detta leder enligt Castells till uppbyggandet av en mångsidig social utstötningsprocess som han benämner som "den informationella kapitalismens svarta hål". Detta är enligt honom samhällsregioner där det inte finns någon flykt undan den smärta och förödelse som präglar villkoren för de människor som har hamnat i dessa sociala landskap. Castells uppger att det

---

⁶⁵ Castells 2000, s. 170

⁶⁶ Ibid, s. 173

⁶⁷ Ibid, s. 174

⁶⁸ Ibid, s. 176

kommer vara på detta vis om inte det sker en förändring i de lagar som styr den informationella kapitalismens världsallt, han hävdar att mänskligt handlande kan förändra samhällsstrukturens regler och därmed de som skapar social utstötning.⁶⁹

Den sociala utstötningssprocessen benämner Castells även som pervers integration och kopplar denna till den kriminella ekonomin. Kriminell ekonomi är enligt Castells verksamheter som normativt förklaras som brottsliga i ett visst institutionellt sammanhang. Han hävdar att den informationella kapitalismen kännetecknas av att det bildas denna form av global kriminell ekonomi som får allt större ömsesidigt samband med den formella ekonomin. Enligt Castells utgör segment av den socialt utstötta befolkningen en allt större del av den undre värld som är på god väg att leda till att bli ett väsentligt inslag av social dynamik på stor del av jordklotet.⁷⁰

Albert Paolini menar att det finns två huvudproblem när det gäller att förstå globaliseringsfenomenet: att begripa dess exakta natur och innebörd, samt att fastställa dess relevans för marginaliserade samhällen i tredje världen. Paolini ser ett problem i att globaliseringen utgår ifrån den västerländska orienteringen och menar på att detta innebär att den får en annan karaktär och stöter på andra påtryckningar utanför västerlandets räckhåll och synvidd.⁷¹ Paolini menar att genom att placera tredje världen utanför moderniteten i dessa diskurser och i kategorin ”obefläckat omodernt tillstånd” förnekar man inte bara deras förbindelse med det moderna, utan man ställer också upp en ohållbar binär motsättning som i själva verket marginaliserar tredje världen. Han kopplar även den tredje världens existens i förhållande till den globala kapitalismen och menar att det är en sak att låta marginaliseringen av tredje världens tjäna som en källa till obehag för globaliseringen, men en helt annan att antyda att denna ”icke-plats” kan existera utanför de globala processernas inflytande. Det vore annars en förnekelse av den globala kapitalismens ekonomiska räckvidd. Genom detta resonemang betonar Paolini faran av att reducera tredje världen till en narrativ dekonstruktionsmetod.⁷²

---

⁶⁹ Ibid, s. 179

⁷⁰ Ibid, s. 88

⁷¹ Thörn, Håkan, Eriksson, Catharina & Eriksson Baaz, Maria (red.) (1999). *Globaliseringens kulturer: den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. s. 58

⁷² Ibid, s. 72

4.2 Sociala rättigheter, normativ polyvalens och rättssäkerheter

4.2.1 Sociala rättigheter

Håkan Gustafsson hävdar att den rådande rättssäkerhetsuppfattningen bör ifrågasättas, eftersom den formella förutsägbarheten inte garanterar utsatta personers rättigheter när välfärdsstaten demonteras. Han använder bland annat rättssociologiska perspektiv för att kritisera den gängse rättsuppfattningen, i detta ingår kritik mot ideologin om rättens enhet och huruvida denna ger en adekvat bild av rätten i ett pluralistiskt samhälle. Gustafsson menar istället att rätten bör ses som splittrad och polycentrisk. Den här bilden av rätten kan även kopplas till en global jurisprudens med inslag av rättslig pluralism, som är fallet vid barnsexturism.

Centralt för Gustafssons framställning ligger de sociala rättigheternas status och rang⁷³. Det centrala i rättighetsdiskursen är enligt Gustafsson, hur bland annat begreppen skyldighet, rättighet och frihet används, samt i vilken utsträckning de är föränderliga och står i samband med samhällsliga förändringsprocesser. Ett vanligt sätt att gruppera rättigheter består i att relatera dem till statsmakten, d.v.s i vilket förhållande individen står till staten och hur medborgarnas intresse tryggas i gentemot staten.⁷⁴ Rättigheterna är sammankopplade med vad staten får eller bör göra, det vill säga att rättigheterna alltid har en politisk signifikans. Distinktionen i aktiva (politiska), negativa samt positiva rättigheter menar Gustafsson på ett betydande sätt anger olika maktrelationer hos rättigheternas funktioner. Han påvisar genom sin analys att rättighetsbegreppet går isär och att definitionen av frihet och rättighet varierar efter tid och ideologisk inriktning.

Barnkonventionen antogs i en tid som flertal teoretiker definierat som globaliseringstider⁷⁵ och i konventionen ges det uttryck för både negativa samt positiva rättighetstyper. De negativa är rättigheter som medborgare anses ha rätt till utan att det förhindras av staten eller myndigheter, de ger individen en frihet från inskränkningar och förtryck. Ett exempel på en negativ rättighet ges i artikel 2 i Barnkonventionen som formulerar att alla barn har samma rättigheter och lika värde, att inget barn får diskrimineras. De positiva rättigheterna innebär att staten eller myndigheterna aktivt måste vidta åtgärder för att uppfylla rättigheterna, ett

---

⁷³ Gustafsson, Håkan (2002). *Rättens polyvalens: en rättsvetenskaplig studie av sociala rättigheter och rättssäkerhet.*: s. 206

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Se Giddens, Robertson m.fl.

exempel på en sådan rättighet uttryckts i artikel 26 barnkonventionen och innebär att varje barn har rätt till social trygghet.⁷⁶

De rättsteorier som Gustafsson använder sig av i sin framställning är bland annat Rättighetsteorin/viljeteorin och Intresseteorierna. Rättighetsteorin/viljeteorin ägnar sig åt de relationer där en rättighetsinnehavare kan göra gällande sin vilja genom ett krav gentemot en annan person, de förklarar således bäst de negativa individuella rättigheterna. Intresseteorierna däremot är beroende av vilka intressen som i ett samhälle anses vara i behov av ett särskilt skydd, i form av rättigheter. Det väsentliga är inte att någon enskild individ kan genomdriva sin vilja utan att olika individer, grupper eller medborgare istället kan anses ha särskilt beaktansvärda intressen, det vill säga rättigheterna blir i viss mån indirekta. Intresseteorin har därmed en tendens att uppfatta rättighetsbegreppet betydligt mer vidsträckt avseende sociala rättigheter.⁷⁷ Individens intressen skyddas genom olika sociala konventioner och principer såsom barnkonventionen. Dessa menar Gustafsson är skyddade, men inte garanterade. Han menar att det handlar om vissa samhälleliga krav som vid en viss tidpunkt blir tillräckligt erkända för att förvandlas till rättigheter inom den rättsliga normativa ordningen. Trots denna sociala och historiska varians menar Gustafsson att det ställs vissa kriterier på hur en rättighet ska vara konstruerad för att få rättslig legitimitet och skydd.

Gustafsson menar att det i allmänhet i rättsvetenskapliga sammanhang krävs av en rättighet att den bör vara konkret så till vida att klara rekvisit ska föreligga för rättsföljdens inträde; den ska vara bestämd i lag, den ska vara utkrävbar, den ska kunna överprövas, det ska finnas statlig tillsyn och det bör finnas adekvata tvångsmedel för rättighetens förverkligande. Han menar att denna traditionella juridiska rättighetskonstruktion har syfte till att garantera individen hög grad av rättsäkerhet och förutsägbarhet. Problemet är dock att det är starkt individcentrerat och förutsätter individer som förmår aktualisera "sin" rättighet.⁷⁸

Barns rättigheter kan härledas till detta då de ständigt är under omvandling och har växt fram genom specifika historiska samhällsförhållanden. Alla rättigheter som ges uttryck för i Barnkonventionen är i någon mening uttryck för politiska och socialt grundade faktiska förhållanden. De är således inte naturgivna eller maktuttryck för individers autonoma viljeförklaringar, framförallt kan detta återkopplas till Gustafssons resonemang kring resursstarka individer; att de krav eller kriterier som kan ställas och har ställts på

---

⁷⁶ Ibid, s. 208

⁷⁷ Ibid, s. 227

⁷⁸ Ibid, s. 230

välfärdsrättigheter inte har eller har haft samma förutsägbarhetsideologi, och heller inte aktualiserats av resursstarka individer. Barn är i den meningen inga resursstarka individer. Gustafsson argumenterar istället för att sociala rättigheter har en renodlad rättighets- och skyldighetskaraktär och menar att dessa inte på något sätt analytiskt behöver underordnas traditionella medborgerliga fri- och rättigheter.⁷⁹ Han härleder detta vidare till att det traditionella rättssäkerhetsbegreppet är anpassat att garantera och skydda dessa äldre rättighetsformer och inte sociala rättigheter. Gustafsson hävdar att i välfärdsstaten svarar inte den formella strikta förutsägbarheten mot den nya samhällskontexten, utan denna kräver att behovsrationaliteten ges uttryck i mer socialt förutsägbara eller acceptabla normer. Inte heller är formella kriterier och formell förutsägbarhet tillräckliga för att rättsliga avgöranden också ska vara, eller uppfattas som, legitima och godtagbara. Rättssäkerheten i en traditionell rättsdogmatik hävdar Gustafsson är behärskad av en formell innebörd med en underförstådd rättsstatligt kontext, med skydd av negativa liberala rättigheter, vilket appliceras i den sociala problematiken.⁸⁰

Konsekvensen blir, hävdar Gustafsson, att den rättsliga normrationella modellen ställs mot en social behovsrational diskursmodell. Den formella rättssäkerheten är enligt Gustafsson den ideologiska överbyggnaden på den rättsstatliga bas som kännetecknas av det negativa liberala rättigheterna. Gustafsson menar att en överbetoning av de klassiska rättigheterna, och därigenom den formella förutsägbarheten, innebär att de sociala rättigheterna inte får adekvat rättsskydd. Detta innebär ett dubbelt hinder, å ena sidan en nedvärdering av de sociala rättigheterna, å andra sidan en undervärdering av nya rättssäkerhetsuppfattningar.

Detta är ytterligare en aspekt som kan kopplas till uppsatsens ämne; att barn i extremt utsatta positioner vid barnsexturism befinner sig i olika delar i världen och blir oftast utsatta av en medborgare ifrån ett annat land, med andra ord existerar den sociala problematiken oavsett statsform. Det här kan även kopplas till Gustafssons beskrivning av att de sociala rättigheternas möjligheter till trygghet inom ett nationellt system allt mer är underkastat internationella och globala normerande system.

4.2.2 Normativ polyvalens

Gustafsson beskriver utveckling ovan som riskerande för system av välfärdssektorer och frågar sig om det är möjligt att behålla dessa i en annars allt mer utpräglad marknadliberal samhällsomvandling. Han ifrågasätter om reflexiva incitament kan finna fotfäste i de få

---

⁷⁹ Ibid, s. 302

⁸⁰ Ibid, s. 390

välfärdsstatliga institutioner som finns kvar. Dessa menar Gustafsson bland annat har kommunaliserats, bolagiserats och privatiserats. I ett samhälle som kännetecknas av djupare sociala klyftor och större utslagning, och där gapet mellan de privilegierade och de som inget har ständigt ökar, menar Gustafsson, att behovet av effektiva sociala rättigheter också mer påtagligt.⁸¹

Gustafsson menar att det existerar ett antal svårigheter i utvecklandet av en global jurisprudens med inslag av rättslig pluralism. I följande redogörs för några av dessa svårigheter. För det första menar Gustafsson att det uppträder rent begreppsligt problem när det gäller att dra distinktioner mellan rättsliga och icke-rättsliga fenomen, mellan traditioner, kulturer och rättssystem. För det andra är väldigt få normsystem kompletta eller enhetliga utan till sin karaktär dynamiska med skiftande gränser. För det tredje integrerar normativa och rättsliga system på extremt komplexa sätt.

Gustafsson hävdar att om rätten betraktas som ett samhällsligt, öppet och normerande system skapar det fruktbara diskussioner kring rättens sociala legitimitet som innebär frågor kring rättens förmåga att komma till rätta med de uppgifter den uppställt. Han menar att om rättstillämparen utöver detta i postmodern anda, och med pluralistiskt patos beaktar olika norm- och värdesystem, ökar i bästa fall participationssträvandena och därmed systemets demokratiska inslag. Det här systemet menar Gustafsson kräver, likt alla system, inbyggda spärrar mot missbruk och maktinslag.

Gustafsson menar att en uppenbar invändning som med lätthet kan riktas mot rätten polyvalens är att den splittrade eller fragmenterade rätten lämnar fältet fritt för alla typer av värden. Det kommer med andra ord inte finnas någon rättssäker urskiljningsgrund i överväganden och avgöranden för vilka värden som ska tillmätas relevans i rättslig argumentation, det vill säga vilka värden som anses betydelsefulla. Vidare om detta skriver han att en monocentrisk spärr inträder ”anything goes” och rätten blir utsatt för ”thrashing”. Den stora invändningen menar han är att polyvalens motverkar sitt syfte och blir kontraproduktiv, med andra ord att den leder till ohämmad subjektivistisk relativism. Sanningen hävdar han dock, är att rätten alltid varit värdeladdad.⁸²

Gustafsson hänvisar till Suria Pakash Sinha som har kritiserat den moderna rättsuppfattningen för att den baseras på en monocentrisk föreställning. Sinha tillbakavisar en ”monovalent”

---

⁸¹ Ibid, s. 445-446

⁸² Ibid, s. 414

ansats som både missvisande och farlig. Missvisande dels därför att mänskliga värden är mångfaldiga, det vill säga inte harmoniska och därför inte kan reduceras till en sanning eller ett set av värden. Dels därför att ett sådant tillvägagångssätt grundar sig på missuppfattningen att individen rationellt och fritt är förmögen att intresselöst välja de värden som ses som mest tilltalande och därmed hitta rätta svaret. En ”monovalent” syn är farlig därför att den skapar ett intryck av determinism genom att hävda att de moraliska värdena och valen kan samlas under en sanning. Det är också farligt därför att den ger en falsk idé om att lösningar och konflikter speglas i moraliska problem. I en global kontext innebär detta en medvetenhet om att rätten inte har samma form, uttryck eller funktion i olika kulturella kontexter. Det medför även att denna kulturella förståelse bygger på en relativitet och därmed en pluralistisk medvetenhet även vad avser rättsliga värden. Rättslig polycentri drivs av verklighetsuppfattningen till att acceptera moralisk och rättslig pluralism, vilket Gustafsson skriver emellertid inte innebär ett reservationslöst accepterande av ”anything goes”. Pluralism gör till skillnad från monismen enligt Gustafsson inte anspråk på att uppställa en total uppsättning ”rätta svar” i en ”global theory”. Pluralismen kan således i den meningen godta en ”global theory”, men enbart till priset av att en sådan teori endast kan ge partiella svar.⁸³

Gustafsson skriver att Sinha menar att nytänkandet inom rätten för en polycentrisk lära föder nya individbegrepp som utgår från de världskategorier de formas i och nya rättsliga institutioner som har förmågan att utveckla en mer ändamålsenlig eller stödjande lagstiftning. Om det enligt detta också finns en beredvillighet för att överväga individbegreppet, det vill säga själva grundvalarna för rättssubjektet och rättssubjektiviteten, i någon form av normativ polyvalens, eller polycentrilära, i en global pluralistisk värld kräver det ett fundamentalt nytänkande även avseende medborgarskapets traditionella innebörd.⁸⁴

Gustafsson kopplar detta vidare till Lars D Eriksson som anser att det nationellt anknutna medborgarskapet måste ifrågasättas, varvid man även måste försöka inse att demokrati inte längre är en enbart nationell angelägenhet. Man bör i en allt mer transnationell och global värld för det första se vem som berörs av de beslut som fattas och för det andra hur man ska kunna utveckla demokratiska beslutsmekanismer som kan tillämpas internationellt.

---

⁸³ Ibid, s. 417

⁸⁴ Ibid, s. 418-419

4.2.3 Rättssäkerheter

Rättssäkerhetsbegreppet som är en av juridikens viktigaste hörnpelare hör till den grupp positivt värdeladdade rättsprinciper som ofta ger upphov till oenigheter, framförallt kring begreppets innebörd. Gustafsson skriver att principen konstituerar rättens kärna och att de oenigheter och diskussioner kring principen därför innebär att rättens underliggande värden kommer upp till ytan.⁸⁵ Väsentliga särdrag för rättssäkerhetens sociala sammanhang är rätten (rättsordningen), staten (statsmakten) och individen (rättssubjektet). Detta ger upphov till olika rättsliga relationer såsom förhållandet mellan statsmakten och individen, dvs. vilket rättsligt skydd rättsordningen garanterar individen gentemot statliga åtgärder⁸⁶. Det illustrerar även en aktualisering av olika makt- och styrkeförhållanden. Relationen blir dock annorlunda beroende på de tre särdragens innebörd. Rättssäkerhetens särdrag i det rättsliga sammanhanget avgränsar Gustafsson vidare till andra centrala rättsbegrepp; legalitetsprincipen samt rättsskydd⁸⁷.

Gustafsson ställer frågan om rättssäkerheten är en egenskap hos rättsordningen eller en relation mellan individen och det rättsliga beslutsfattandet. Uppfattningen om begreppets ”naturliga” innebörd menar han får skilda konsekvenser beroende på *vem* eller *vad* rättssäkerheten anses syfta på⁸⁸. Samtidigt som legalitetsprincipen förutsätter ”klara och tydliga rättsliga normer” kräver en fungerande rättsstat ”klara och tydliga lagar som på ett objektivt sätt tillämpas enligt intentioner och lydelse”. Det krävs med andra ord rättssäkerhet⁸⁹. Konsekvensen av detta resonemang menar Gustafsson är att individen försvinner bakom det formellt bestämda regelverket när det istället borde vara så att rättssäkerheten måste ha någon bäring på rättsordningens innehåll. Ett ensidigt fokus på rättsreglernas utformning gör att frågor som moral, etik och sociala förhållanden förbises. Istället menar Gustafsson att det måste finns ett tänkbart alternativ till ”rättens säkerhet” och hänvisar till att denna framkommer i Zilas beskrivning av sociopolitiska värdet av rättssäkerheten som en ”människas säkerhet”, som även innefattar ”samhällsmedlemmarnas reflektion av den betydelse som rätten får i samhället”. Rättssäkerheten, menar Gustafsson, kan i sin position som innehavare av ett viktigt socialt värde vara en garant för att rätten i stora drag uppfattas som legitim, rättvis och rimlig. Därmed avser rättssäkerheten att skapa tillit till rätten och kan därför enligt Gustafsson

---

⁸⁵ Ibid, s. 301

⁸⁶ Ibid, s. 303

⁸⁷ Ibid, s. 304

⁸⁸ Ibid, s. 309

⁸⁹ Ibid, s. 310

inte vara ett *egenvärde* eller en *rättens säkerhet*. Ett citat som bekräftar och illustrerar detta är ett yttrande av Peczenick:

”tyska judar under Hitlers välde kunde lätt förutse att de skulle komma att förföljas, men det vore absurt att kalla en sådan förutsägbarhet för rättsäkerhet”⁹⁰

Detta påstående menar Gustafsson vinner giltighet om man ser på rättsordningen inte enbart som ett neutralt formellt regelsystem, utan istället som ett normerande system som hanterar mellanmänskliga handlingssätt med både etiska och sociala konsekvenser. Rättssäkerhetsbegreppet blir då även relevant som en ”människas säkerhet”. Gustafsson menar med detta, att rättsäkerheten även som juridisk kategori har eller bör ha individen i fokus och inte rättsordningens egenskaper. Begreppet kan därför ställas i förhållande till rättsfältets olika funktioner som varierar beroende på samhällstyp och är därmed kontextuellt avhängigt av dessa ⁹¹.

Rättssäkerheten menar Gustafsson har tydliga förbindelser med trovärdigheten för rätten i stort och därmed också för demokratin. Detta innebär bland annat att det rättsliga beslutsfattandet även måste innefatta etiska värderingar för att uppfylla den materiella rättssäkerheten och för att vara godtagbart. Det rättsliga beslutet kan inte ges någon djupare förankring utan denna godtagbarhet och därmed heller inte vara fullt legitimerat. Detta kan även kopplas tillbaka till Sonanders resonemang kring att skapandet av stereotyper och fenomenet “den andra viktimiseringen” som innebär att personer som har utsatts för brott känner sig otillfredsställda i det bemötande som de får från myndigheter och allmänheten. Detta menar Sonander kan förvärra samt försvåra offrets återhämtningsprocess och leda till att brottsoffer känner att samhället företrädare har svikit dem, vilket resulterar i att de får ett minskad förtroende för de rättsvårdande myndigheterna.

Gustafsson avgränsar rättssäkerhetsbegreppet i olika hänseenden, begreppet specificeras som ovan beskrivit, både i en social kontext och i ett rättsligt sammanhang. Genom detta påpekar Gustafsson att rättssäkerhetsbegreppet har en dubbel karaktär, dels blott ett juridiskt neutralt begrepp vars innebörd helt enkelt är att trygga förutsägbarhet och skapa koherens i rättsordningen, dels att begreppet uppvisar en social värdeförankring som innebär att det ligger föreställningar om individens förhållande till rätten och staten bakom det juridisk-tekniska begreppet. De två olika karaktärerna illustrerar två olika föreställningar, den förra i en formell rättsstatsmodell och den andra i idén om människans “säkerhet” med tyngd i mer

---

⁹⁰ Ibid, s. 312

⁹¹ Ibid, s. 313

materiella idéer. Uppfattningarna tillsammans om vad rättssäkerheten betecknar illustrerar den dubbla strukturen i rättssäkerheten, med andra ord är rättssäkerhetsbegreppets innebörd beroende av dels en innehållslig kontext, dels en uttrycksform. Dessa kan vidare förklaras som den *kontextuella aspekten av rättssäkerheten* samt *den juridisk-tekniska uttrycksformen av rättssäkerheten*.⁹² Den förra aspekten speglar enligt Gustafsson den socio- juridiska ideologins rättvisepuffattning i en vidare mening, det vill säga rättens och samhällets värden. I denna förståelse av rättssäkerheten kommer därmed det sociala, moraliska och rättsliga värden som enligt Gustafsson gav upphov till rättssäkerhetsbegreppet och dess förståelse att samexistera med de nutida värden som genom rättssäkerheten anses skyddsvärda. Detta går att koppla till det rättsliga beslutsfattandet som enligt denna kontextuella aspekt således innebär att grundläggande normer och principer beaktas i beslutet, och i teknisk mening innebär den här förståelsen att de rättsliga besluten är innehållsmässig korrekta och att rättsreglernas innehåll inte ändras eller åsidosätts godtycklig, det vill säga krav på garantier för rättens innehåll. Den senare juridiska tekniska uttrycksformen av rättssäkerhet syftar istället på hur rättssäkerheten kommer till uttryck och färgas av det särskilda rättssystemet som ger den dess innebörd. I långa drag innebär det här exempelvis att om rättssäkerheten ses som ett krav på den rättsliga regleringen ska vara förutsägbar och att den berörda ska veta att rättsliga beslut fattas i en förväg bestämd ordning kan det därmed innebära krav på formella kriterier.

Rättssäkerheten kan således enligt Gustafsson karaktäriseras som en varande rättsprincip. En förståelse av rättssäkerheten utifrån rättssociologiska relevansen framkommer här, och utifrån det här perspektivet går det att söka en förståelse för hur rättssäkerheten är förbundet med samhälleliga intressen och värderingar, givet rätten som ett rättsfält. Begreppet får därmed på en samhällelig nivå betydelse därför att den förmedlar viktiga värden mellan samhället och rätten, d.v.s. förtroendet för rätten i stort, och att rättssäkerheten representerar och skyddar vissa sociala och demokratiska värden såsom likhet inför lagen och rättsliga säkerhetsmekanismer för den enskilda.⁹³ Rättssäkerheten är därmed en princip av mer generell karaktär och således inte någon regel menar Gustafsson, eftersom rättssäkerheten då skulle vara en egenskap hos rätten, det vill säga rättssäkerhet i rättsordningen. Vidare menar Gustafsson om rättsgarantier, att dessa är rättsregler som uppfyller och konkretiserar de områdesspecifika värden som kan anses vara viktiga att skydda genom rättssäkerheten. Genom denna uppdelning menar Gustafsson att ett studium av rättsliga förändringsprocesser

---

⁹² Ibid, s. 314

⁹³ Ibid, s. 315

möjliggörs, dels hur olika rättssäkerhetsuppfattningar kan strida mot varandra i olika rättsområden och vissa rättssäkerhetsgarantier kan förbättras, dels hur de förändras eller hur de blir obsoleta. Genom den här skillnaden mellan rättsystemet och rättsordningen är det enligt Gustafsson möjligt att precisera rättssäkerheten såsom en rättsprincip och rättssäkerhetsgarantier som konkreta rättsregler. Detta innebär att en ytterligare förståelse av rättssäkerheten som ett samhälleligt värde, som en social kategori som behövs.⁹⁴

De straffrättsliga legalitetsprinciperna omfattar enligt Gustafsson endast förhållandet mellan medborgare/stat, inte enskildas relationer sinsemellan eller andra styrkeförhållanden. I den rättsliga ideologin är ett grundläggande krav att alla medborgare har lika rättigheter och möjlighet att få sina rättigheter prövade inför domstol, även då staten själv är motpart. Gustafsson menar dock att det är uppenbart att alla varken har den kunskapen eller de ekonomiska resurser som krävs för att tillvarata sina intressen och rättigheter. Genom denna ideologi kan det då innebära att rättssäkerheten varierar för olika grupper och att de även kan vara så att en "ökad rättssäkerhet för vissa kan betyda minskad rättssäkerhet för andra". Dessa tankegångar kan även kopplas till den traditionella rättssäkerheten som kan benämnas som den rättssäkerhetssyn som uppstår med rättsstatsideologin under 1800-talet⁹⁵.

Rättssäkerheten som ett välfärdsstatligt begrepp framkommer under 1950-talet och ges en annan innebörd än det formella förutsägbarhetspräglade och korresponderar istället bättre med rättskänsla. Ett problemområde som under det välfärdsstatliga får allt större uppmärksamhet är det så kallade rättsskyddet som enligt Gustafsson etableras på två olika vägar. Dels kan den enskilda ges medel att i efterhand få rättelse, dels kan rättighetskränkningar förebyggas. Med rättsskydd avses därmed individens garanterade rättsliga skydd gentemot en rättighetskränkning.⁹⁶ I linje med ett polyvalent grundantagande menar Gustafsson att det nya rättsintresset måste omfattas av ett bredare rättssäkerhetsbegrepp utan att det för den sakens skull ska betyda en förkastning av det äldre begreppet. Han menar att det genom detta inte längre är aktuellt att skydda den "privatautonoma" sfären från en uppenbar våldsstat. Staten får istället nya uppgifter och skyldigheter att omfördela välfärd. Därmed manifesteras statens aktiviteter inte längre en öppen repression, utan dess distributiva funktioner ökar, som är att fördela det kapitalistiska välfärdsöverskottet. Detta kan kopplas till vår nutid där risken i de fallen, en traditionell formell rättssäkerhetsideologi tillämpas i materiella välfärdsstatliga områden, är att nya rättssäkerhetsproblem skymms och att nya rättssäkerhetsgarantier blockeras

---

⁹⁴ Ibid, s. 317

⁹⁵ Ibid, s. 321-323

⁹⁶ Ibid, s. 227

av ett äldre begrepp. Rättssäkerheten kommer i sådana fall att mista sin sociala funktion. Detta härleder Gustafsson till att i den lagstiftning, där rätten uttrycker vissa socialt materiella värden, är traditionella förutsägbarhetskriterier inte längre avgörande moment. Med andra ord styrs inte rättsordningen och de konkreta rättsreglerna ensamt av förutsägbarhetskriterier utan mer av målrelaterade kriterier där det är den enskildas intresse i olika sammanhang som spelar en huvudsaklig roll. Gustafssons analys av begreppet är att denna inte är statisk utan polyvalent, det vill säga föränderligt och värdeladdat, samt att begreppet har en nyckelroll i den juridiska världsbilden.⁹⁷

Vidare hävdar Gustafsson att de sociala rättigheternas ställning tenderar att förskjutas från att vara en genuin rättssäkerhetsfråga till att bli, på grund av hänsynen till resursfrågor, frågor rörande individen möjligheter till rättsskydd. Faran i detta menar han är att rättsskyddsfrågan tenderar till att bli en organisatorisk fråga om rutiner och handlägningsprocedurer i förvaltningen. Därmed förskjuts frågan från centrala frågor om förverkligande av rättigheter till en fråga om andra värden såsom resurstillgång och budgetbalans. Detta innebär att resursbrist kan bli ett fullt legitimt skäl till att neka vissa rättigheter.⁹⁸ Gustafsson pratar även om den moderna rättssäkerhetskonceptionen och särskilt som en vidareutveckling av den materiella rättssäkerhetens kontext. Han betecknar det som den tredje fasen som uppträder under 1980-talet vars kännetecken är intresset och beaktandet av olika rättsliga minoriteter, rättsligt resurssvaga eller rättsligt oskyddade grupper som utgörande av en väsentlig aspekt i rättssäkerhetsbegreppets funktion. Denna förståelse menar Gustafsson tar fasta på att sociala rättigheter som reella rättigheter och värden bör omfattas av rättssäkerheten. För att rättssäkerhetsbegreppet och andra förnyade rättssäkerhetsgarantier ska kunna etableras bör enligt Gustafsson ett sådant övervägande uppmärksamma den reflexiva rätten och de systemspecifika nationaliteter subsystemet för med sig. Därmed att olika delområden präglas av särskilda regleringsbehov som är olika från ett system till ett annat.⁹⁹ Rättssäkerheten framstår därmed som ett tillstånd där legalitet (legalitetsprincipen) knyts samman med legitimitet i någon form (exempelvis etisk eller social godtagbarhet). Gustafsson menar att rättssäkerhetsbegreppet är värdemässigt och funktionellt komplext, de sociala och rättsliga värden som ursprungligen gav upphov till rättssäkerhetsbegreppet, med de värden som genom rättssäkerheten nu anses skyddsvärda, samexisterar. Även om antagandet om flera rättssäkerhetsbegrepp utifrån ett antagande om polycentri och polyvalens argumenteras för

---

⁹⁷ Ibid, s. 347

⁹⁸ Ibid, s. 378

⁹⁹ Ibid, s. 385

påpekar Gustafsson risk med detta. Ett problem med denna tes om flera rättssystem är att rättens autonomi försvinner. Faran blir då att gränsen mellan de olika rättssystemen suddas ut och att argumentationen som borde vara kännetecknande för exempelvis förvaltning- och socialrätten istället kommer att förlita sig på den traditionella föreställningen om rättssäkerhet.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Ibid, s. 388

5. Metodologiska överväganden och material

I denna del av uppsatsen kommer vi att redogöra för de olika tekniker som vi har använt för att belysa vårt studieobjekt men även de avgränsningar och urval som gjorts. Vår rättssociologiska utgångspunkt har varit att barn i extremt utsatta positioner har ur ett rättssäkerhetsperspektiv få eller inga möjligheter till skydd. Det är även med bakgrund av denna utgångspunkt som studiens teoretiska ansats har formulerats, det vill säga antagandet att utsatta barns rättssäkerhet är ett värde som blir svårhanterbart i ett globalt system. Syftet och frågeställningarna går således ut på att belysa nyckelaktörers upplevelser och uppfattningar, därför har studien utgått från den kvalitativa metoden i form av intervjuer.

Den huvudsakliga uppgiften i den kvalitativa forskningsintervjun har varit att hitta och tolka de centrala temana i intervjupersonens livsvärld¹⁰¹, samt undersöka dennes relation till livsvärlden. Denna uppgift går även att härleda till den hermeneutiska metoden som innebär insamling av kunskap genom tolkning. Hermeneutiken skapar således ett tolkande och reflekterande synsätt som möjliggör en förståelse av det som uttrycks mellan raderna i en text eller under ett samtal. Språket har därmed en stor betydelse i sammanhanget för att blotta vad som uppfattas vara objektiva och neutrala sanningar. Tanken är att sanningen är relativ och att det finns en förförståelse vid beskrivningar av verkligheten. Det är uppfattningar och upplevelser om rättssäkerhetens innebörd vid barnsexturism som denna studie avser att belysa, vilket i det här sammanhanget innebär att behandlingen av materialet inte syftar till att tolka rättens innehåll och rättsliga implikationer. Vid hermeneutiken spelar förförståelsen en stor roll eftersom att tolkningen av materialet utgår ifrån denna och utgör grunden i tolkningsprocessen. Vi (författarna) hade olika stor inblick i företeelsen och problematiken kring barnsexturism vid studiens början. Vi presenterade vår förförståelse för varandra inledningsvis. Detta gjordes huvudsakligen i dialogform men förförståelsen har även ökat i samband med inhämtad kunskap kring företeelsen barnsexturism under studieprocessen. Vi har således varit aktivt medvetna om att förförståelsen kan ha en betydelse för tolkningsprocessen och intervjupersonernas svar.¹⁰²

---

¹⁰¹ Den definition av livsvärld som åsyftas är den definition som har utvecklats av Jürgen Habermas. Enligt denna innebär livsvärlden en uppsättning betydelsemönster som utgör bakgrunden för det kommunikativa handlandet. Livsvärlden är kulturellt förmedlat och språkligt organiserat. Den kan uppfattas som världen sett ur deltagarperspektivet och omfattar kulturen, den sociala världen och personligheten. Se Andersen & Kaspersen 2007, s. 295

¹⁰² Bryman, Alan (2002) Samhällsvetenskapliga metoder, s. 370-371

5.1 Kvalitativa samtalsintervjuer

Intervjuer är en informationskälla som ofta används vid kvalitativa studier. Samtalsintervjuerna i denna uppsats har utgjort den huvudsakliga empiriska studien och använts i syfte att ge en bild av hur utsatta barns rättsäkerhet uppfattas och hanteras vid barnsexturism. Totalt genomfördes fyra intervjuer utifrån två semistrukturerade intervjuguider (se bilaga I, II och III), med vissa teman kring begreppet rättsäkerhet såsom det gavs uttryck åt i konkreta beslut och handlingar, men även kring annat för att kartlägga olika centrala frågor som har relevans för utsatta barns rättsäkerhet i en global kontext. Intervjuerna har skett på platser som intervjupersonerna själv har valt, i tre fall i mötesrum där vi har kunnat sitta ostört och vid det fjärde tillfället på en öppen plats vid ett kontorslandskap. Vid den fjärde intervjun förekom störningsmoment i form av ljud och människor som passerade förbi. Detta anser vi inte är något som har påverkat intervjupersonens svar då denna själv valt platsen och var bekväm med människorna runt omkring. Men vi kan inte vara fullständigt säkra på att det stämmer.

Frågorna som har ställts under intervjuerna har varit av olika karaktär, både direkta och indirekta och uppföljnings- och sonderingsfrågor har använts för att få intervjupersonerna att utveckla sitt svar.¹⁰³ Intervjuerna har spelats in då samtliga intervjupersonerna gett sitt samtycke till detta. Vi är medvetna om att inspelning kan göra intervjupersoner oroad vid tanken på att deras ord kommer att bevaras. Genom ett löfte om att radera de inspelade intervjuerna vid studiens färdigställande är förhoppningen att denna oro inte har påverkat intervjupersonernas svar.¹⁰⁴ Inspelningen har möjliggjort att vi har kunnat fokusera på intervjun utan att vara beroende av att skriva ner allt som sägs. Vid de olika intervjuerna har vi forskare skiftat mellan två olika roller, en har haft fokus på att hålla i intervjun genom att ställa de flesta av frågorna och den andre har haft en mer passiv roll och fört anteckningar och inflikat med frågor som har uppkommit.

Intervjuerna genomfördes sent i studieprocessen vilket gjorde att vi mot bakgrund av vår förförståelse vid dessa situationer upplevde att vi kunde göra en god bedömning av vilka frågor som det fanns behov av att utveckla, samt relevansen i de diskussioner som avvek från redan uppställda teman. Intervjuerna har varit av översiktlig karaktär och intervjupersonerna valdes efter kunskaps- och arbetsbas.¹⁰⁵ Intervjupersonerna besvarade frågorna i egenskap av

---

¹⁰³ Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, s. 423

¹⁰⁴ Bryman 2011, s. 428

¹⁰⁵ Ryen, Anne (2004) Kvalitativ intervju – från vetenskapsteori till fältstudier, s. 77

nyckelpersoner/ansvariga för frågor kring barnsexturism vid företaget eller myndigheten. Trots att intervjupersoner vid reseföretagen uttryckligen har framhållt detta i inledningen av intervjun har vi valt att anonymisera deras svar fullständigt bland annat av den praktiska och etiska anledningen att en av intervjupersoner har önskat att få vara anonym. Undantaget från detta är intervjupersonen vid rikskriminalpolisen vars svar inte har anonymiserats helt då det framkommer vilken av intervjupersonerna det är. Detta eftersom intervjupersonen vid rikskriminalpolisen inte haft önskemål om att vara anonym och eftersom intervjufrågornas karaktär som ställts till honom skiljer från de övriga intervjupersonernas frågor. Samtliga intervjupersoner kommer dock att presenteras med fingerade namn.

Vi hade ingen tanke kring någon arbetsordning i början på studien eftersom vi tidigt blev medvetna om att de flesta aktörer hade tidsbrist. Vi upplevde dock den arbetsordning som uppstod som positivt eftersom det gav möjlighet att hinna gå igenom, sammanfatta och reflektera över de olika intervju svaren. Det öppnade även för möjligheten att börja hitta gemensamma beröringspunkter utifrån de redan utformade teman och genom detta även hitta ett fokus kring det som var relevant och intressant vid frågeställningarna. Samtliga intervjuer pågick mellan en timme upp till drygt en timme och en kvart. Vid varje intervjutillfälle diskuterades även intervjumaterialets förvaring, hur materialet skulle hanteras och hur kravet på individskydd skulle upprätthållas. Detta gjordes för att skapa en trygg intervjusituation samt för att vissa uttryckte oro redan vid första telefonkontakten.¹⁰⁶

5.2 Urval och urvalsförfaranden

Problematiken kring ämnet barnsexturism är komplex och det finns endast ett fåtal specifika aktörer som är aktuella vid ämnet. Urvalet som har gjorts är beroende av detta. Ett strategiskt urval gjordes för att kunna öka informationsvärdet och få en djupare och mer fullständig uppfattning om ämnet.¹⁰⁷ Bland dessa aktörer ingår aktuella barnrättsorganisationer såsom Ecpat Sverige. Denna kontakt var inte möjlig på grund av arbetsbelastning vid den aktuella organisationen och de hänvisade istället till det material som finns tillgängligt. Det material som Ecpat har publicerat finns tillgängligt via internet och tryckta källor och har använts för att få en förståelse av ämnet. Detta anser vi inte ha påverkat studiens resultat då information som finns att tillgå är väldigt tydlig och omfattande. Genom detta material har en bättre förförståelse skapats kring företeelsen barnsexturism. Materialet har även använts för att kartlägga centrala aktörer inom ämnet och utefter det har vi tagit kontakt med aktuella aktörer.

---

¹⁰⁶ Ryen 2004, s. 57

¹⁰⁷ Bryman 2011, s. 77

Urvalet har styrts av den aktuella forskningsfrågan och ett av kriterierna för intervjuerna var att intervjupersonen var ansvarig för frågan om barnsexturism vid den aktuella myndigheten eller företaget.¹⁰⁸

En annan aktör som kan ses som nyckelaktörer inom ämnet är Rikskriminalpolisens barnpornografigrupp. Denna grupp kan ses som den mest centrala inom ämnet i Sverige. Då det inte fanns möjlighet att få kontakt med Europol eller Interpol som kan ses som nyckelaktörer internationellt var en intervju med en anställd på Rikskriminalpolisens barnpornografigrupp värdefull. Denna intervju bidrog med erfarenheter, perspektiv och upplevelser inom ämnet barnsexturism som har varit av stor vikt för att kunna få en möjlighet att kartlägga utsatta barns möjlighet till rättssäkerhet.

Resebranschen kan ses som viktiga informanter eftersom de kan bidra med upplevelser och uppfattningar om ämnet barnsexturism som kan vara av intresse. I denna studie har två intervjuer genomförts med researrangörer och en intervju vid en resebyrå. De aktuella researrangörerna och resebyrån har alla tre skrivit under Ecpats uppförandekod och ska därmed aktivt arbeta med ämnet. Kontakten med företagen togs via telefon via företagets växel där aktuell anställd ansvarig för arbetet kring barnsexturism efterfrågades. Intervjupersonernas tid, möjlighet att delta vid en intervju och geografiska läge har tagits till hänsyn och vi har anpassat vår tid efter detta.

5.3 Intervjubearbetning och bortfall

Inför intervjuerna har en intervjuguide utformats. Denna guide har intervjupersonerna fått ta del av innan då det fanns önskemål om detta. Detta har gjort att intervjupersonerna har haft möjlighet att förbereda sig. Denna möjlighet till förberedelse kan diskuteras om den är till fördel eller nackdel för vår studie. Eftersom vi inte har varit ute efter att kritiskt granska dessa aktörers tillvägagångssätt och arbete med barnsexturism, utan har haft som syfte att undersöka de uppfattningar som finns kring barns möjlighet till rättssäkerhet vid barnsexturism, anser vi att förberedelsetiden kan ha haft en positiv inverkan. Denna förberedelsetid har gett intervjupersonerna en möjlighet att få en övergripande bild av intervjuens fokus och svaren kan därmed ha blivit mer utvecklade, genomtänkta samt i viss mån reflekterande.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ Ryen 2004, s. 72

¹⁰⁹ Bryman 2002, s. 305-306

I intervjuguiden har frågorna delats in i olika teman för att underlätta vid intervjuerna och skapa struktur. Dessa teman har visat sig vara användbara då intervjupersonerna i vissa fall själva har kommit in på att diskutera frågor inom temat som fanns med i den utformade intervjuguiden. Intervjuguiden har fungerat som en vägledning men det har funnits möjlighet för intervjupersonerna att själva ta upp olika infallsvinklar och erfarenheter på det aktuella temat och den har därmed genererat nya frågor.¹¹⁰

Eftersom vi inte har haft som syfte att studera mönster i intervjupersonernas svar utan varit ute efter att få en förståelse för utsatta barns situation vid utsatthet för barnsexturism har vi valt att inte transkribera intervjuerna. En sammanfattning av intervjuerna har istället gjorts som har skickats per e-mail för godkännande till intervjupersonerna. Detta godkännande kan anses öka studiens validitet då intervjupersonerna haft möjlighet att revidera eller bekräftat sina svar. Vi är medvetna om att metoden att sammanfatta istället för att transkribera kan ha genererat ett visst bortfall men anser att intervjupersonernas svar som har med studiens syfte att göra har framkommit genom denna arbetsmetod. Genom att sammanfatta istället för att transkribera intervjuerna har vi tids-effektiviserat arbetet. Detta både vid själva utskrivandet av intervjun samt vid analysen då vi inte har haft med material som inte är aktuellt för studiens syfte.¹¹¹ Sammanfattningen av intervjuerna gjordes med stor noggrannhet och i nära samband med att intervjuerna hade skett för att på så sätt ha en god uppfattning om det som hade sagts.

Det andra steget i bearbetningen av intervjuerna var att läsa igenom samtliga sammanfattningar av intervjuerna för att få en helhetsbild av svaren. Vidare tematiserades materialet utifrån de teman som fanns vid intervjuguiden samt nya teman som har uppkommit. Vid tolkandet av intervjupersonernas svar framkom vissa gemensamma teman och uttryck. Den systematiska genomgången av materialet innebär således att vi har lyssnat igenom intervjuerna flertal gånger i syfte att få en fördjupad förståelse och nya tolkningar. Lyssnande av de inspelade intervjuerna har gett möjlighet till nya diskussioner, infallsvinklar och reflektioner.

5.4 Material, tolkning och analys

Vår metod att bearbeta och samla in materialen under de olika faserna under studiens process kan som tidigare nämnts härledas till den hermeneutiska kunskapssynen då de olika delarna

---

¹¹⁰ Bryman 2011, s. 419

¹¹¹ Ibid, s. 429

såsom insamling, reflektion, tolkning och förflyttning mellan de olika materialen genomgående bidragit till nya tolkningar och perspektiv. Vår forskningsansats har därmed varit i linje med ett fenomenologiskt perspektiv som söker svaren i hur människor tolkar sin omvärld genom sina erfarenheter och vilka bakomliggande normer som styr den enskilda personens tolkning av den upplevda verkligheten.¹¹²

Det är även viktigt att påpeka att enbart en intervjuperson verkar som en utövande praktiker vid myndigheten rikskriminalpolisen. Detta för att vidare poängtera, som tidigare påpekat, att vår avsikt inte har varit att intervjupersonerna ska definiera rättsäkerhetsbegreppet eller på något sätt berätta om dess rättsliga implikationer. För att definiera rättsäkerhetsbegreppet har vi istället använt andra kunskapskällor. En svårighet som har uppstått är att nya tolkningar och analyser ställer krav på ny empiri. Det har inte funnits utrymme för ett sådant tillvägagångssätt inom ramen för denna uppsats. Det har därför varit viktigt att överväga och avgöra en viss tidpunkt för när den empiriska insamlingsprocessen ska avslutas. Genom en kontinuerligt pågående tolkningsprocess har detta övervägande varit viktigt för att undersöka om det insamlade materialet är tillräckligt för att besvara studiens frågeställning.

Vår analys har varit uppdelad i två faser som gått in i varandra under hela processen. Den första fasen har inneburit insamling och genomgång av teori och information om dels globalisering och barn som brottsoffer, dels olika rättsäkerhetsdefinitioner. Detta har gjorts för att precisera uppsatsens teoretiska utgångspunkter. Tanken med den här fasen har varit att få ett urval av olika förståelser för globalisering och de olika fältens definitioner om rättsäkerhet för att erhålla ett analytiskt instrument som kan tillämpas i den andra analysfasen. Den andra fasen har således inneburit en systematisk genomgång av materialet från de skilda företagen, respektive rikskriminalpolisen som ser och arbetar med barnsexturismfrågan på olika sätt. Rikskriminalpolisen har varit till hjälp för att belysa företeelsen avseende regelverk, rutiner vid utredningar, förhållningssätt och om rättsäkerhetens praktiska innebörd. Det är även under denna fas som frågeställningen behandlas, dvs. vilka möjligheter det enskilda utsatta barnet har, samt vilka svårigheter som är förenat med efterlevnaden av rättsäkerheten, med utgångspunkt i den definition av begreppet som har gjorts i fas ett.

---

¹¹² Bryman 2002, s. 27

5.5 Studiens generaliserbarhet

Vid bedömningen av kvalitativa undersökningars resultat anses begreppen validitet och reliabilitet problematiska att använda. Detta avser även vår studie som är avgränsad till en metodform, kvalitativa intervjuer. Den interna validiteten eller trovärdigheten är således svår att uppnå på grund av bristande sammanvägda tolkningar. Genom intervjuer med nyckelpersoner inom det fältet som vi avser att studera stärks tolkningarnas rimlighet och då även, i viss mån, trovärdigheten. Studiens rättssociologiska karaktär innebär även att vi har tagit hjälp av olika ämnesdiscipliner för att skapa en mer fullständig bild av studieobjektet. Huruvida studiens resultat ska kunna vara tillämplig på andra situationer, dvs. den externa validiteten som innebär att det ska finnas möjlighet till generaliserbarhet, har vi inte som mål att uppfylla. Istället hoppas vi på att studien kan bidra till att skapa en förståelse för utsatta barns möjligheter till rättssäkerhet vid barnsexturism som är ett komplext globalt problem.¹¹³

5.6 Etiska överväganden

Under studiens genomförande är det viktigt att forskaren har ett etiskt förhållningssätt till intervjupersonerna. Med bakgrund av detta har de forskningsetiska principerna ständigt följts och dessa har fungerat som riktlinjer vid studiens genomförande. Alla uppgifter som har framkommit vid intervjuerna har hanterats med sekretess och tystnadsplikt har rått, vilket innebär att *konfidentialitetskravet* har uppnåtts. Intervjupersonernas svar har inte förts vidare till de olika intervjupersonerna utan har stannat mellan oss forskare och intervjupersonen. Intervjupersonerna och reseföretagen har vi valt att anonymisera i studien då det fanns önskemål från en av de intervjuade om detta. Vid varje intervjutillfälle har intervjupersonerna informerats om syftet och upplägget för studien. Detta har även framförts skriftligt i ett missivbrev som har skickats per mail till intervjupersonerna innan intervjun. Detta i syfte att uppnå *informationskravet*. Vid varje intervju har personerna gett sitt samtycke till att spela in intervjun. Deltagandet vid studien var helt frivilligt vilket framfördes både på plats vid intervjutillfället och i missivbrevet. Genom att intervjupersonerna gavs tillfälle att godkänna det insamlade materialet från intervjun har *samtyckeskravet* uppnåtts. Det insamlade materialet har inte använts till annat än för att besvara den aktuella forskningsfrågan och de inspelade intervjuerna raderades vid studiens färdigställande, vilket innebär att *nyttjandekravet* har följts.¹¹⁴

---

¹¹³ Bryman 2002, s. 257

¹¹⁴ Bryman 2011, s. 131-132

6. Analys

I detta kapitel kommer vi att redovisa samt analysera det empiriska material som har samlats in genom intervjuer med nyckelaktörer inom resebranschen samt rikskriminalpolisen. I analysen är målet att besvara de ställda forskningsfrågorna om barns rättsäkerhet vid barnsexturism och därmed skapa en förståelse för rättsäkerhetens innebörd i en global kontext, samt kritiskt granska denna. Detta kommer att göras genom att belysa fenomenet utifrån tre teman som är *en relativisering av barn, barn som brottsoffer och efterfrågans betydelse för barns rättsäkerhet*. De intervjupersoner som har medverkat från resebranschen benämns i analysen som A, B1, B2 samt C. B1 och B2 är verksamma vid samma företag och medverkade vid samma intervjutillfälle. Intervjupersonen från Rikskriminalpolisen benämns som S.

6.1 En relativisering av barn

– ”Som barn har man ett lägre värde i andra delar av världen, sen kan man säkert ha ett högre värde i vissa aspekter, men just i dessa aspekter har man ett lägre värde.”

Citatet i rubriken är taget från en av intervjupersonerna och hänger ihop med intervjutemat kring synen på barn. Det illustrerar att det föreligger en relativisering av barns skyddsvärde, och är även temat för första avsnittet i analysen.

Barnkonventionen binder medlemsstaterna att juridiskt följa de åtaganden och rättigheter som finns formulerade i konventionen, och som gäller för alla barn under 18 år enligt artikel 1, oavsett kultur, religion och andra normer. Trots detta behandlas inte barn runt om i världen efter samma värdegrund, de ges inte heller möjligheter till samma rättigheter. Barn är inte självständiga rättssubjekt, något som kan förklara deras otillräckliga skydd, men det framkommer även andra faktorer som bidrar till en relativisering av barns skyddsvärde. I intervjuerna framhålls kunskapen om barns rättigheter i kombination med möjligheter och förutsättningar, som en bidragande faktor till hur barn blir behandlade, något som framkommer i följande citat av A:

”Synen på barn upplever jag skiljer sig från Sverige och från där barnsexturismen kanske är mer utbredd. I Sverige framförallt gällande uppfostran generellt om vad som är okej, vad man får göra med barnet, det tror jag. Men att det finns en grundläggande kärlek och omtanke om sina barn tror jag alla har, men sen beror det nog på vilka förutsättningar du har, fattigdom t.ex. Vi har turen att bo i ett land där vi har en välordnad skola, välfärd osv, men vi ser ju att det brister även här, så man ska ju absolut inte säga att det är felfritt för det.”

Intervjuperson C framför en likande åsikt gällande att kunskapen om barns rättigheter påverkar behandlingen av barn. Dock hävdar intervjuperson C att detta inte bidrar till att synen på barn ser annorlunda ut i de delar av världen där barnsexturism förekommer:

“Nej alltså jag skulle inte säga att det är synen på barn som skiljer sig, jag skulle nog säga att det är mer kunskapen om vilka rättigheter man har som barn. Vi är ju väldigt mycket mer utbildade och har fått det liksom i modersmjölken på ett annat sätt, och det är klart, det får ju inte dem barnen och de känner inte till sina rättigheter. Men jag tror ju liksom inte i grunden att man värderar barn annorlunda, jag tror det handlar mycket om utbildning och vad man har för möjligheter, vi har möjlighet att lägga fokus på barn”

Kunskapen om barns rättigheter i kombination med rätt verktyg i form av möjligheter och förutsättningar kan enligt dessa citat vara bidragande faktorer som leder till att barn blir rättvist behandlande. En brist på kunskap om barns rättigheter kan då antas leda till att barn får sämre livsvillkor och sämre välbefinnande. Giddens påpekar att det måste vara lagstiftningens och den offentliga politikens främsta intresse att skydda barnen, vilket även ges uttryck för i FN:s deklaration för mänskliga rättigheter där man slår fast att barn har rätt att få *speciell omvårdnad och hjälp*. Giddens kopplar skyddet av barn till att föräldrar borde vara juridiskt skyldiga att skydda sina barn oavsett hur livssituationen ser ut. Detta kan dock anses bli problematiskt i områden som präglas av fattigdom och korrumperade rättssystem, eller under förhållanden där vissa barn inte har tillgång till sina föräldrar.¹¹⁵ Castells menar istället att det patriarkala systemets upplösning i en globaliserad värld inte har ersatts av ett system som har som syfte att skydda barns rättigheter, samt att en försvagning av denna typ av institutioner har skett. Castells skriver att vi istället får moralpredikningar och familjevården som ofta anklagar offren själva för deras öden. Han hävdar att barn i fattigdom där hela länder, regioner och stadsdelar utestängs från relevanta kretsar av rikedom, makt och information innebär ett raserande av familjen och barnens sista försvarsvall.¹¹⁶ Ett raserande av denna sista försvarsvall innebär att det inte ges någon möjlighet för barnen att bli skyddade såsom Giddens beskriver, är föräldrarnas ansvar. Detta förändrar även förutsättningarna för barnets roll i familjen.¹¹⁷ Intervjupersonen S tydliggör hur en sådan roll kan se ut genom följande citat där han beskriver att barn blir utsatta för övergrepp från familjemedlemmar som betalas av utländska förövare och ses via webb-camera:

”Det finns en medvetenhet om att det kommer att förekomma övergrepp. Om man tittar på webbcam-övergreppen på företrädesvis filippinska flickor så får man en idé om att ifall man kan förgripa sig på flickor för 25-30\$ så är det såklart att man ser det annorlunda, men det är ju ingen akt av ondska det här utan det är inget annat än att vi behöver mat och då får barnen ställa upp på det här från de vuxnas sida.”

---

¹¹⁵ Giddens 2003, s. 83

¹¹⁶ Castells 2000, s.170

¹¹⁷ Giddens 2003, s. 68

Castells har kopplat samman en fördjupning av fattigdomen och en globalisering av den ekonomiska aktiviteten. Han menar att misären av breda befolkningsskikt tvingar familjer och barn till överlevnadsstrategier.¹¹⁸ Citatet ovan kan kopplas till en sådan strategi där familjerna använder barnen som inkomstkälla, vilket enligt Castells innebär att familjerna drivs av nödvändighet. Intervjuperson S utvecklar barnens perspektiv i sammanhanget och framhåller hur ansvaret för familjeinkomsten läggs på barnet:

”Det blir även en godtycklighet för det är ju ingen som frågar barnen om de vill vara med och ställa upp, det är bara för dem att ställa upp för att få mat på bordet, vilket också gör att man skuldbelägger barn eller barnen tvingas ta ansvar för “om du inte ställer upp på det här så får vi inte mat”. Att säga det till någon som är fem-sex år gammal... Jag har svårt att tänka mig att man skulle få igång en sådan kommersiell verksamhet i Sverige vad det gäller övergrepp på barn. Jag skulle bli mycket förvånad om jag hittade webcam-shower som är svensk producerade. Det är en stark koppling till ekonomisk utsatthet. Barn är väldigt tacksamma på det sättet att de skuldbelägger sig själv.”

Genom citatet kan det antas att barns rättssäkerhet kan anses vara olika skyddsvärd, vilket framkommer när S uttrycker att det är svårt att tänka sig att denna typ av verksamhet skulle kunna bli framgångsrik i Sverige. Relativiseringen av barn kan även kopplas till varför dessa övergrepp begås utomlands, S beskriver det enligt följande:

”Det går ju att hitta ursäkter på nätet till varför man begår dessa övergrepp utomlands. Då är det förövarna som försöker rättfärdiga beteenden, typ att det är kulturellt betingat, att man har barngifte etc. och “då kan det väl inte göra så mycket att jag gör detta”, det skvalpar säkert som en bortförklaring för att man själv ska orka med det man håller på med.”

Även intervjuperson C beskriver fattigdom som en faktor som möjliggör övergrepp. Att det skulle råda annorlunda kulturella koder i andra länder tror C kan vara något som används som bortförklaringar från förövarnas sida. Detta kopplas vidare till en relativisering mellan “barn” och “barn” kopplat till ålder, trots att Barnkonventionen definierar alla under 18 år som barn. C framför åsikterna i följande citat:

”Fattigdom tror jag är den största anledningen till att det finns. Men det är ju det man har så svårt att förstå, hur. När man har hört om fall och så, man har så otroligt svårt att sätta sig in i det. ... Sen är det ju mötet med andra delar av världen där man har pengar och plötsligt är man någon annanstans där det är lättare att lägga bort dem här kulturella koder, eller försvara sina handlingar med att “de tänker annorlunda”, t.o.m. på ett av dem här mötena var det till och med någon i branschen som frågade vilken gräns man räknas som minderårig. Jag menar de fokuserar ju på övergrepp på minderåriga på Ecpat, men bara att ens tänka att det skulle vara något annat än 18 år för att man är i Thailand t.ex., det visar ju på att okunskapen finns där och det är ju det jag tror många, man lägger bort det för man tror man är någon annanstans. Man hänvisar till att det finns en annan kultur och andra sociala förhållanden och då är det plötsligt okej att göra sånt man inte skulle gjort här.”

Den okunskap och relativisering angående “äldre” barn som C framhåller tas även upp av S i följande citat där han beskriver att det finns ett åldersspann mellan 16-18 år som har svårt att få status som “barn”:

---

¹¹⁸ Castells 2000, s.170

”Där kan man också fråga sig hur vanligt förekommande det är att man förgriper sig på barn under 18 år. Det som vi jobbar med är ju människor som, enligt barnkonventionen är man barn tills man är 18, men det finns ett barnspann mellan ca 16-18 år där man inte ser dem som är äldre än 16 år som de barn som man egentligen borde, man hamnar tidigt i prostitution, fast man egentligen fortfarande är barn. Där tror jag säkert att det är ännu fler svenskar och västerlänningar som köper prostitution i det åldersspannet. Och det jobbas det ingenting med, inte från vår sida heller, vi koncentrerar oss väldigt mycket på yngre barn. Att åldersbestämma gör det svårt i den åldern och jag tror att acceptansen i denna ålder är större, vilket gör att det blir jobbigt att bedriva en svensk förundersökning för att få den utredningen i hamn, att kunna få den hjälp som man behöver från utlandet.”

Att de äldre barnen inte ses som barn får konsekvenser för deras rättssäkerhet och gör, som S framhåller, att det blir svårt att bedriva utredningar när barn i denna åldersgrupp varit utsatta för barnsexturism. Dessa barn får inte status som barn, vilket kan kopplas till Nils Christies teori om det “idealiska offret”. Enligt denna teori är det av stor vikt att få offerstatus för att kunna få rätt hjälp. När barnen inte ses som barn är den hjälp och stöd de har rätt till svårare att få och de ses därmed inte som idealiska brottsoffer. I realiteten leder detta till svaga möjligheter till skydd vid utsatthet och ett fråntagande av offerrollen. Enligt Christie finns ett kriterium som innebär att brottsoffret ska ha makt och styrka att kunna kräva sin status som offer för att uppnå maximal brottsofferstatus.¹¹⁹ Krävandet av status är svårt för ett barn att uppnå och den relativisering som illustreras genom citaten ovan gör det ännu svårare för denna grupp att överhuvudtaget få hjälp vid utsatthet för barnsexturism.

Alla rättigheter som ges uttryck för i Barnkonventionen är i någon mening uttryck för politiska och socialt grundade faktiska förhållanden. De är således inte naturgivna eller maktuttryck för individers autonoma viljeförklaringar, framförallt kan detta återkopplas till Gustafssons resonemang kring resursstarka individer; att de krav eller kriterier som kan ställas och har ställts på sociala rättigheter inte har eller har haft samma förutsägbarhetsideologi, och heller inte aktualiserats av resursstarka individer¹²⁰. Barn är i den meningen inga resursstarka individer. I Barnkonventionen ges det även uttryck för både negativa samt positiva rättighetstyper. En negativ rättighet kräver ingen aktiv handling från någon annan utan innebär endast att någon annan avstår från att göra något, medan en positiv rättighet kräver en aktiv handling från någon annan. Det innebär att en positiv rättighet är någon annans skyldighet att tillhandahålla. Distinktionen i aktiva, negativa samt positiva rättigheter menar Gustafsson på ett belysande sätt anger olika maktrelationer hos rättigheternas funktioner. De positiva rättigheterna i Barnkonventionen innebär således att staten eller myndigheterna aktivt måste vidta åtgärder för att uppfylla rättigheterna, och uttrycks bland annat i artikel 26; att varje barn har rätt till social trygghet.

---

¹¹⁹ Åkerström & Sahlin 2001, s. 48

¹²⁰ Gustafsson 2002, s. 230

Det kan därför uppstå en problematik ur en rättssäkerhetsaspekt när det föreligger en relativisering av barn, där yngre barns rättssäkerhet kan anses mer skyddsvärd än äldres. Alla barn har rätt att inte utsättas för sexuella övergrepp, vilket innebär en negativ rättighet som uppnås genom att människor avstår från att begå övergrepp mot dem. Trots detta sker övergrepp, och vid en sådan relativisering, får enbart vissa barn möjlighet till adekvat rättsskydd.

S menar att det även finns en annan dimension av relativiseringen av barn utifrån kategorierna flickor och pojkar, och att denna får en betydelse för synen på barn vid utsatthet för sexuella övergrepp:

”Sen skiljer det sig också kulturellt sätt mellan pojkar och flickor, som i Kambodja exempelvis är man inte så säker på att sexuella brott mot pojkar är så farligt kontra sexuella brott mot flickor. Vilket gör att det är ganska enkelt att åka till Kambodja och informellt adoptera en pojke oaktat att familjen förstår vad som kommer hända så finns det ändå en idé om att ifall den här personen tar med sig pojken och försörjer för hans skola, mat och kläder och husrum och vi kanske får lite pengar till mat varje månad, då gör vi det, för vi tror inte att pojken kommer att lida så mycket av dessa övergrepp.”

Detta synsätt där det anses vara skillnad på pojkar och flickors utsatthet leder till att pojkar inte ses som offer i samma utsträckning som flickor. Detta påverkar i sin tur möjligheten till rättssäkerhet då sexualbrott mot pojkar inte ses som något allvarligt, vilket kan leda till att det inte anmäls. Gustafsson menar att uppfattningen om rättssäkerhetsbegreppets ”naturliga” innebörd får skilda konsekvenser beroende på *vem* eller *vad* rättsäkerheten anses syfta på¹²¹. Enligt barnkonventionen har flickor och pojkar samma rättigheter. Samtidigt som legalitetsprincipen förutsätter ”klara och tydliga rättsliga normer” kräver en fungerande rättsstat ”klara och tydliga lagar som på ett objektivt sätt tillämpas enligt intentioner och lydelse”. Det krävs med andra ord rättsäkerhet. Konsekvensen av detta resonemang menar Gustafsson är att individen försvinner bakom det formellt bestämda regelverket när det istället borde vara så att rättsäkerheten måste ha någon bäring på rättsordningens innehåll och i detta avseende se till det enskilda barnet. Ett ensidigt fokus på rättsreglernas utformning gör enligt Gustafsson att frågor som moral, etik och sociala förhållanden förbises¹²². Denna konsekvens kan utöver detta även ställas i förhållande till nästa tema i analysen– barnet som brottsoffer.

---

¹²¹ Gustafsson 2002, s. 309

¹²² Ibid, s. 312

6.2 Barnet som brottsoffer

– ”Barn är ju väldigt skyddsvärda och omhuldade överallt egentligen, men ändå har de så lite rättsskydd.”

Offer som grupp har definierats av Anna Sonander utifrån olika intressen, dels om det ligger politiska eller professionella intressen bakom, dels om gruppen av offer kan skapa påtryckningsgrupper som kan verka politiskt. Som tidigare redogjorts för i uppsatsen kan barn som brottsoffer bli problematiskt eftersom möjligheten för påtryckningar från gruppen saknas och är svår genomförbart, en av orsakerna är kommunikationsproblem. Det kan exempelvis vara att barn helt enkelt saknar förmåga att berätta vad de har varit med om, eller att de inte har möjlighet att berätta på grund av mognad i ålder.¹²³

Enligt ett barnperspektiv ska därför aktörer verka utifrån barnets bästa, vilket innebär att de måste behärska en kunskap om vad barnets bästa innebär. Forskning har enligt Sonander visat att många barnperspektiv är konstruktioner av vuxna och således inte barnperspektiv utifrån barnet. Vid pressade situationer kan de aktörer som arbetar med utsatta barn utveckla handlingsstrategier för att klara av arbetet.¹²⁴ Detta kan även kopplas till aktörer som indirekt kommer i kontakt med utsatta barn i sitt arbete såsom researrangörer. Intervjuperson B1 beskriver att barnperspektivet spelar roll på så sätt att de har ett så kallat *child protection policy* som är utformat efter barnkonventionen. Där har man kunnat utgå ifrån konventionen för att hitta ett globalt förhållningssätt. Detta gör, enligt B1, att man hittar en gemensam grund och inte gör olika saker i olika länder utan att det kan se likadant ut oavsett var man arbetar. B1 menar vidare att: ”Barnkonventionen har varit till hjälp för att hitta den minsta gemensamma nämnaren.”

Även A beskriver företagets strategi i arbetet med barn:

”Generellt finns det ett barnperspektiv i vårt arbete, vi har t.ex. i vår Code of Conduct en childprotection-policy. När vi arbetar med barn arbetar vi utifrån tre aspekter och tre grupper av barn som vi möter. Vi har våra ”sending children”, barn som är resenärer och åker till destinationerna, vi har ”receiving children”, de lokala barnen som vi möter på våra destinationer finns på destinationen som vi stödjer och sen har vi ”trafficking children”. Det kan låta lite hårdkokt att prata om barn på detta sätt, men det är för att få en förståelse för vilka barn är det vi möter i turistbranschen och vad kan vi göra, för alla barn har samma grundläggande behov men vi kan tillgodose dem på lite olika sätt. Fokus i arbetet utgår ifrån barns rättigheter, det finns upptaget, t.ex. i våra kontrakt...”

Citatet visar på en komplexitet och samtidigt ett synliggörande av olika grupper av barn. Detta kan kopplas till Sonanders analys av barnet som brottsoffer och innebära att barnens individuella behov tillgodoses med insatser som är grundade på generella lösningar, istället

---

¹²³ Sonander 2008, s. 77

¹²⁴ Sonander 2008, s. 89

för individuella lösningar utifrån varje enskilt barn. Sonander menar att barn som brottsoffer är unika i varje fall och därför måste lösningen bestämmas utifrån varje enskilds barns situation, behov och möjligheter. Att låta generaliseringar och stereotyper präglade arbetet med utsatta barn kan innebära att rätt lösning förbises och "den andra viktigmisering" kan då ske när det utsatta barnet får otillfredsställande bemötande. Detta menar Sonander kan påverka barnets återhämtningsprocess.¹²⁵

En svårighet med barn som brottsoffer i rättssystemet är att barn hanterar och berättar på olika vis vad de varit med om. Deras berättande är många gånger väldigt olika i förhållande till hur vuxna berättar, något som rättssystemet inte är anpassat efter. Vid barnsexturism uppkommer ytterligare en dimension av problematiken och S utvecklar detta enligt följande:

"Även om det videoinspelats och sköts som det ska är det en otrolig kontrast till Sverige. Det är klart att dem här barnen, för det första är det inte säkert att de har något språk för vad de varit utsatta för, sen ska de låta sig för svenska utredare som kommer och som dom aldrig har träffat, varför det liksom? "Varför ska jag prata med en svensk om tant om det här, som jag dessutom skäms över?" I en del länder så ler barnen och är jättegglada för att det ligger i kulturen att vara det mot främlingarna, hur snyggt ser det ut i en svensk rättegång liksom? Det här är också bekymmersamt kopplat till utredningen. Ett barnförhör kan vara två-tre timmar långt och gissa hur många ord det blir av ett sådant förhör? Det är otroligt mycket sidor och då betalar man per ord i översättning. Översättningskostnaderna är enorma, de kan ligga på flera hundra tusen! Det är en utredningskostnad så vi får stå för den. Det är inte plåttlätt att bedriva denna typ av utredning. "

Citatet beskriver problematiken kring att hålla förhör med barn som sedan ska användas vid en svensk rättegång, att barn ler vid berättandet kan vara något som påverkar deras trovärdighet i en svensk domstol och blir således en fara för deras rättssäkerhet, trots att dessa barn är uppfostrade och har kulturella koder som säger att man ska le mot främlingar. Sonander beskriver hur samhällets normer och värderingar kan ha en betydande roll för hur brottsoffer betraktas som "värdiga". Eftersom brottsoffer inte är en homogen grupp blir det problematiskt när de bedöms utefter en "mall" i domstolssammanhang.¹²⁶ När domstolar agerar utifrån de beteende de förväntar sig och offret inte lever upp till detta, exempelvis när barnet ler vid förhör, kan detta utgöra en fara för deras trovärdighet som blir lidande. I citatet ovan pekar S även på de kostnader som översättningar leder till. Detta kan ses som något som i sin tur påverkar hur många fall Rikskriminalpolisen har möjlighet att utreda då de har ekonomiska ramverk att ta hänsyn till. S fortsätter vidare att utveckla problematiken kring barnförhör med barn som har varit utsatta för barnsexturism:

"Hela processen med att exempelvis barnförhören ska spelas in, de ska skrivas ut. Hur lätt är det att hitta en tolk mellan engelska och Sabuan som dessutom blir så bra att transkriptionen till svenska blir tillräcklig? Vi har ett ärende med Tjeckien nu och hur många tjeckiska tolkar finns det? Det är inte så supervanligt

---

¹²⁵ Sonander 2008, s. 94

¹²⁶ Sonander 2008, s. 90

också ska de kunna det här med juridikformulering och hela barnsexhandelsspråket. En annan del i rättssäkerhetsaspekten är att barnen inte alltid själv kan berätta det de har upplevt, att de saknar ord för det. Att det dessutom kommer svenskar till t.ex. Filippinerna och ska träffa dessa barn. I ett förhörssrum på Filippinerna är det inte bara en utredare, ett barn och en mamma. Utan det är 25 man i det här rummet, alla ska vara med, åklagaren ska vara med, försvaren ska vara med, polispersonal vill vara med, det är skyffelvis med människor i det här rummet.”

Att barn saknar ord för att berätta vad de har utsatts för kan ses som ytterligare en orsak som gör det problematisk för barn som brottsoffer. Vid ärenden gällande barnsexturism krävs, som S berättar, en tolk och problematiken i detta är dels att hitta en tolk som har möjlighet att översätta mellan språken, dels att tolken blir en mellanaktör mellan barnet och utredaren vilket leder till att tolkens förmåga att förmedla kommunikation kan vara avgörande. Sonander utvecklar detta vidare då hon pekar på att psykosocialt utsatta barn för brott har ytterligare en svårighet i förhållande till detta, eftersom de inte är vana vid att ställa egna krav och formulera sina tankar, samt vidareförmedla dessa till andra.¹²⁷

Samtliga aspekter som lyfts ovan påverkar barns rättsäkerhet och kan leda till att rättssäkerheten mister sin sociala funktion. Detta kan härledas till Gustafsson resonemang kring att, i den lagstiftning, där rätten uttrycker vissa socialt materiella värden, är traditionella förutsägbarhetskriterier inte längre avgörande moment. Med andra ord styrs inte rättsordningen och de konkreta rättsreglerna ensamt av förutsägbarhetskriterier utan mer av målrelaterade kriterier där det är den enskildas intresse i olika sammanhang som spelar en huvudsaklig roll¹²⁸. Ekonomiska faktorer kan ses som ett av de målrelaterade kriterierna som får en styrande roll i hanteringen av barnutredningar kring barnsexturism, och därmed för rättssäkerheten. Med andra ord kan detta även beskrivas som att de sociala rättigheternas ställning tenderar att förskjutas från att vara en genuin rättssäkerhetsfråga till att bli, på grund av hänsynen till resursfrågor, frågor rörande individens möjligheter till rättsskydd. Faran i detta menar Gustafsson är att rättsskyddsfrågan tenderar till att bli en organisatorisk fråga om rutiner och handlägningsprocedurer i förvaltningen. Därmed förskjuts frågan från centrala frågor budgetbalans.¹²⁹ Detta innebär att resursbrist kan bli ett fullt legitimt skäl till att neka vissa rättigheter, vilket enligt Gustafsson kan innebära att rättssäkerheten varierar för olika grupper och att de även kan vara så att en ökad rättssäkerhet för vissa kan betyda minskad rättssäkerhet för andra.

---

¹²⁷ Sonander 2008 s. 86

¹²⁸ Gustafsson 2002, s. 346

¹²⁹ Ibid, s. 378

En annan aspekt av rättsäkerheten kan kopplas till att olika rättssystem som samverkar vid barnsexturism, kan ha olika syn på bevisvärdering vid rättegång. S beskriver det i följande citat:

”Thailand jobbar också hårt på att försöka tvätta bort sin stämpel och jobbar också ganska bra med dessa frågor, men det är klart att barns värde är annorlunda i andra delar av världen än vad vi är vana vid. Så i det perspektivet är rättsäkerheten sådär, men sen om man tittar på ur ett rättssäkerhetsperspektiv hur utredningarna bedrivs, t.ex. hur man bevisvärderar så skiljer det sig ganska mycket på hur vi ser på bevisvärderingar.”

S utvecklar resonemanget vidare genom att exemplifiera vad olika syn på bevisvärdering kan leda till:

”Men för vår del är det ju såklart bättre om den bedrivs i det land där brottet har begåtts. Om dem sparkar igång med sin förundersökning och exempelvis gör en fotokonfrontation, då kommer dem att visa ett foto för målsägande och säga “visst är det väl han?” Eller “Är det han?” och då kommer han/hon säga ja eller nej och redan där har man förstört jättemycket i en svensk förundersökning eftersom vid en svensk foto konfrontation ställer man helt andra krav, där ska finnas x antal jämförelsefoto, man får inte ställa ledande frågor osv., det är sådana saker som blir problematiska och det är ur ett rättssäkerhetsperspektiv.”

Robertson menar att globaliseringen har en objektiv sida som kopplas till världens förtätning och en ökad grad av ömsesidigt beroende mellan stater, företag och internationella relationer anser han bidrar till internationalisering. De objektiva materiella förhållandena menar Robertson är en förutsättning för utvecklingen av ett globalt system men fenomenet kräver också att det finns en medvetenhet och en förståelse om att världen är en helhet där systemets element är ömsesidigt förbundna med varandra.¹³⁰ Robertsons resonemang om att det måste finnas en medvetenhet kan kopplas till svårigheter när olika rättssystem värderar bevis annorlunda, såsom beskrivits ovan. Om det inte finns en ömsesidig medvetenhet i detta avseende kan rättsäkerheten förlora sin funktion i skilda rättssystematiska sammanhang. Det blir därför ändamålsenligt att se på dess olika funktioner och betydelser i en polyvalent miljö vid barnsexturism i dagens globaliserade värld.

Gustafsson hävdar att rättssäkerhetsbegreppet är värdemässigt och funktionellt komplext, de sociala och rättsliga värden som ursprungligen gav upphov till rättssäkerhetsbegreppet, med de värden som genom rättssäkerheten nu anses skyddsvärda, samexisterar. Gustafsson hänvisar även till att begreppet inte är möjligt att precisera i sig, utan varje precisering bör alltid ske utifrån en eller flera specifika kontexter. Detta innebär att begreppets innehåll är relaterat till dess funktion i skilda rättsliga områden och knyter an till olika rättssystematiska värdesammanhang. Rättssäkerheten skulle därmed ses som ett tillstånd där legalitet

---

¹³⁰ Andersen & Kaspersen 2007, s. 438

(legalitetsprincipen) knyts samman med legitimitet i någon form (exempelvis etisk eller social godtagbarhet), vilket inte kan anses vara fallet idag. I följande citat illustrerar S vilka konsekvenser det kan få när sammanknytningen av legalitet och etisk godtagbarhet saknas:

”En annan sak när det gäller rättsäkerhet är skadeståndbiten, ta t.ex. barnen på Filippinerna som är superkorrupt, om gärningsmannen ska betala, säg 250 000 kr skadestånd till något barn på Filippinerna, då är frågan, hur ska dem här pengarna komma målsägande till godo? Det här nya fenomenet som vi har nu att man kan beställa webb-camshower för 25\$, om man nu kan våldföra sig på sina egna barn eller sina syskon eller någon annan som står en nära för 25\$, vad kan man då inte göra för 250 000:-? Och då är det inte heller lätt, då finns det inget sätt att fondera pengar. Man kan ju tänka sig att man kan fondera pengar som portioneras ut och går till skolgång, mat och sådana saker, men då är problemet att samhället är så korrupt och man vet inte vad som händer med pengarna och det äventyrar också rättssäkerheten.”

Enligt Gustafsson omfattar de straffrättsliga legalitetsprinciperna endast förhållandet mellan medborgare/stat, inte enskildas relationer sinsemellan eller andra styrkeförhållanden. Situationen som beskrivs ovan illustrerar olika maktförhållanden som tillsammans får konsekvenser för barnets rättssäkerhet.¹³¹ Dessa är dels mellan staten/stater och det enskilda barnet, dels hur förhållanden mellan enskilda medborgare (barn- förälder) kan få konsekvenser för de utsatta barnens rättssäkerhet. Situationen som beskrivs illustrerar vidare hur ekonomiska och kunskapsmässiga maktförhållanden tillsammans med de övriga förhållandena får betydelse för barns rättssäkerhet. Intervjuperson C kopplar samman rättssäkerhet med kunskap om rättigheter:

”Alltså om man tittar på det enskilda barnet som blir utsatt, där är barnet inte rättssäkert, det är ju väldigt långt ifrån för det barnen att ens veta att man har en rättighet att inte bli utsatt för den typen av övergrepp.”

Även Gustafsson menar att det är uppenbart att alla varken har kunskap eller de ekonomiska resurser som krävs för att tillvarata sina intressen och rättigheter. Detta kan även kopplas till S resonemang kring efterlevnaden av de rättsliga ramverk som avser att skydda barn från sexuella övergrepp:

”Barnsexturism är ju kriminaliserat i hela världen, det är ingenstans där det är okej att förgripa sig på barn i ett juridiskt perspektiv, men efterlevnaden är inte så. Även straffsatserna är relativt höga vid denna typ av brott om man tittar runt i världen. Men att erkänna problemet och jobba med det...”

På frågan kring engagemang och barnperspektivet vid arbetet med barn som är utsatta för barnsexturism, hävdar S att det finns en stor skillnad mellan engagemang på individnivå och den politiska viljan. Han utvecklar resonemanget i följande citat:

”Pratar man på individnivå jämförelsevis med våra grupper som jobbar så finns det ju ett engagemang och vilja och så. Men sen är ju väldigt mycket inom polisiär verksamhet politik, det är en sak vad som står på papper, men en helt annan sak vad som gör sen. Det märker jag när man sitter på Europol- och

---

¹³¹ Gustafsson 2002, s. 321

Interpolmöten, alla räcker upp handen men det är ingen som har mandat, så kan det vara också litegrann, det finns en vilja, men det finns inga medel eller ingen politisk vilja i slutändan.”

Citatet beskriver att barnets möjligheter till rättssäkerhet är beroende av den politiska viljan. Barnets rättigheter börjar således med en vision som sedan ska verkställas och landa i ett socialt landskap. Utan denna vision och politiska vilja kan man anse att barns rättigheter hamnar utanför den globala dagordningen, trots att medlemsstaterna enligt barnkonventionen till det yttersta av sin förmåga ska säkerställa barns överlevnad och utveckling. S menar att barn är en grupp som är beroende av den politiska viljan och beskriver gruppen enligt följande:

”Ur barnperspektivet är det svårt att hitta någon mer utsatt och marginaliserad grupp, det förstår man när man tittar på materialet. Dom gånger man hittar något och får bort något barn från det, då är det värt varenda timme som man har spenderat, det är mycket det de handlar om.”

Den globala politiken blir således ett viktigt verktyg i att stärka barns rättssäkerhet vid barnsexturism, något som kommer att ingå i nästa tema som är efterfrågans betydelse för barns rättsäkerhet.

6.3 Efterfrågans betydelse för barns rättssäkerhet

– “Det är inte fattigdomen eller barnen som står för övergreppen, utan det är efterfrågan”

Citatet i rubriken är taget från intervjun med en anställd vid Rikskriminalpolisen och bekräftar den ståndpunkt som Ecpat framhåller, att efterfrågan på barns kroppar är motorn i den globala barnsexindustrin; att trots fattigdom och annan form av utsatthet skulle barnsexindustrin inte existera om det inte fanns köpare.¹³² Det skulle därmed inte finnas några offer. Detta kan även förklaras med hjälp av Castells analys av orsakerna till expansionen för en global barnsexindustri. Enligt Castells konvergerar den mot ett antal faktorer. Castells beskriver den sexuella exploateringen av barn i en storskalig bransch där barnen ses som sexuella varor och kopplar till vad han benämner som globaliseringen av marknaderna för allting, och från alla till alla. Detta är enligt Castells internationellt organiserat och har möjliggjorts genom avancerad teknik där det dras nytta av turismen globalisering.¹³³ Även inom resebranschen är uppfattningen att efterfrågan är en stor del av problematiken och används därför som utgångspunkt vid arbetet. Följande citat är taget från intervjuperson C som beskriver företagets ståndpunkt i frågan:

“Vi är väldigt angelägna i att engagera oss i denna fråga för någonstans finns det en koppling kring resor och brott mot barn som begås utomlands. Jag har anammat det perspektiv som Ecpat jobbar utefter, utan efterfrågan så säljs inte tjänsterna och det är klart att någonstans så har vi ju en del i efterfrågan”

---

¹³² Karlén 2009, s. 119

¹³³ Castells 2000, s. 174

Castells hävdar att genom ohämmad marknadslogik uppstår en kris för nationalstaten och de civilsamhälleliga institutionerna som innebär att den institutionella förmågan att rätta till sociala jämviktsstörningar undergrävs. Detta baserat på de intressen som dominerar den globala och informationella kapitalismen. Det leder enligt Castells till uppbyggandet av en mångsidig social utstöttningsprocess som han benämner som "den informationella kapitalismens svarta hål". Detta är enligt honom samhällsregioner där det inte finns någon flykt undan den smärta och förödelse som präglar villkoren för de barn som har hamnat i dessa sociala landskap. Castells uppger att det kommer vara på detta vis om inte det sker en förändring i de lagar som styr den informationella kapitalismens världsallt, han hävdar att mänskligt handlande kan förändra samhällsstrukturens regler och därmed de som skapar social utstötning. Den sociala utstöttningsprocessen benämner Castells även som pervers integration som han kopplar till den kriminella ekonomin. Förbindelsen mellan efterfrågan och tillgång utgörs ofta av nätverk som kontrollerar prostitution över hela världen. Dessa nätverk strävar efter att hitta nya lönsammare marknader och produktlinjer.¹³⁴ Följande citat av A illustrerar förbindelsen mellan efterfrågan och lönsamheten:

"Det krävs att någon tar tag i och säger *att det här är ett problem, så är det*, sen spelar det ingen roll om du är fattig eller rik, amerikanare eller svensk, det finns människor som ser sin möjlighet att tjäna pengar på detta och det finns folk som har något fel däruppe som faktiskt efterfrågar den här *tjänsten*."

Enligt Ecpat förekommer barnsexturism i alla världsdelar och barnsexturisternas destinationer växlar. Detta kan härledas till S resonemang kring den globala efterfrågan:

"Problemet är inte bara att det är svenska polismyndigheten som behöver hjälp i Kambodja, utan det är hela västvärlden som har gärningsmän som åker dit."

Citatet belyser många aspekter. Dels illustrerar det att en global efterfråga innebär en enorm belastning på destinationsländernas utredningsarbete, dels att utländsk utredningspersonal hamnar i beroendeställning till destinationsländernas resurskapacitet. S beskriver även problematiken kring arbetsbelastningen och samarbetsfrågan i följande citat:

"Detta gör att de behöver ganska stora resurser och organisationer för att jobba med detta, man får lite ställa sig i kö när man kommer med ett ärende med en svensk gärningsman. Det är många som vill ha hjälp med spaning, husrannsakan och sådana saker. Det är en ganska jobbig och komplex fråga, framförallt praktiskt sätt."

När ett lands myndigheter griper misstänkta förövare flyttar köparna. Ofta till ett närliggande land med svag lagstiftning där polis och åklagare inte tar problemet på allvar. På så sätt flyttar

---

¹³⁴ Castells 2000, s. 88

marknaderna till nya platser där barns kroppar säljs till ett billigt pris.¹³⁵ Kriminell ekonomi är enligt Castells verksamheter som normativt förklaras som brottsliga i ett visst institutionellt sammanhang. Han hävdar att den informationella kapitalismen kännetecknas av att det bildas denna form av global kriminell ekonomi som får allt större ömsesidigt samband med den formella ekonomin. Han hävdar att segment av den socialt utstötta befolkningen utgör en allt större undre värld som är på god väg att leda till att bli ett väsentligt inslag av social dynamik på stor del av jordklotet. Detta i kombination med den tekniska och elektroniska kommunikationens utveckling, möjliggör att barns kroppar blir varor i en bransch som drar nytta av globaliseringen och dess möjligheter till resande och rörlighet.¹³⁶ Intervjuperson B2 kopplar globalisering till ändringar i klientel i vissa städer såsom Phuket, att det nu börjar strömma in koreaner, ryssar och kineser. B1 vill påstå att de inte har samma syn på skydd av barn som vi har, att det till och med är mer accepterat hos dessa och därmed så riskerar dessa ställen att faktiskt invaderas av andra som inte bryr sig om barns rätt. B1 menar att frågan genom detta släpps fri och att det blir ett sämre skydd för barnen när man byter typ av kund.

Detta kan kopplas till Giddens som menar att miljontals samhällen förenas av samma vanor och tro och att dessa finns överallt, frikopplade från nationalstatliga gränser, exempelvis bestämda livsstilar som dyrkar en viss typ av kläder, musik eller religion. Giddens menar att en rad av dess kulturella grupperingar ofta har en standardiserad karaktär skapad av en kulturell kommodifiering, det vill säga att kulturen omformas till produkter som kan köpas och säljas på en marknad. Även barn kan anses vara en vara på denna marknad. Enligt Giddens är fler människor än någonsin i en kosmopolitisk värld i kontakt med människor som tänker annorlunda än de själva och de förväntas då rättfärdiga sina övertygelser, både inför sig själva och andra.¹³⁷ Intervjuperson C beskriver en annan syn på orsakerna bakom barnsexturismen enligt följande:

”Men någonstans så globalisering, det är inte den vi ska bekämpa, det är fattigdomen vi ska bekämpa. Globaliseringen är ju här för att stanna, men sen måste den ju ske under ordnade former. Men jag tror att det är fel att föra över perspektivet till att det är det som är problemet, jag tror att man måste tänka utifrån att bekämpa fattigdom och göra det mer jämlikt i världen.”

Denna växande globala medvetenhet parallellt med ett allt mer ömsesidigt beroende på det materiella planet menar Robertson innebär att sannolikheten ökar för att systemet ska reproduceras och ytterligare stärkas som ett enda globalt system. Robertson menar att en

---

¹³⁵ Karlén 2009, s. 14

¹³⁶ Castells 2000, s. 88

¹³⁷ Giddens 2003, s. 51

ökning av globala kommunikationsmedel och samhällen som i allt högre grad konfronteras med problem som rör mångkulturella frågor bidrar i kombination med en allt mer komplex människosyn utifrån reflektioner om etnicitet, sexualitet och kön till globaliseringens framväxt. Trots att globalisering är en framåtskridande process är detta inte synonymt med att globaliseringen automatiskt medför en ökad humanism bestående av världsmedborgare.¹³⁸

Robertsons resonemang kan användas för att förklara den uppfattning som intervjuperson B1 har. B1 berättar att de har jobbat med föreläsningsformer och seminarier på ett tydligt sätt i destinationsländer där frågan om barnsexturism har tagits upp. Ibland har dessa varit så chockartade att vissa samarbetspartners har lämnat lokalerna. Detta för att de har haft svårt att ta till sig det som påstås under dessa informationsformer. B1 menar att dessa aktörer kanske har en helt annan uppfattning om vad som pågår och att detta är något man måste utgå ifrån. B1 beskriver även detta enligt följande:

”Här kommer vi då som koloniserare och påstår saker och ting och ställer krav går inte riktigt heller och därför måste man hela tiden söka olika samarbetsformer för att ta saken vidare”.

Citatet kan kopplas till postkoloniala teoretikern Paolini som menar att det finns två huvudproblem när det gäller att förstå globaliseringsfenomenet: att begripa dess exakta natur och innebörd, samt att fastställa dess relevans för marginaliserade samhällen i tredje världen. Paolini menar att det är ett problem att globaliseringen utgår ifrån den västerländska orienteringen. Han menar att detta innebär att den får en annan karaktär och stöter på andra påtryckningar utanför västerlandets räckhåll och synvidd. Paolini kopplar den tredje världens existens i förhållande till den globala kapitalismen och betonar att det är en sak att låta marginaliseringen av tredje världens tjäna som en källa till obehag för globaliseringen, men en helt annan att antyda att denna ”icke-plats” kan existera utanför de globala processernas inflytande. Det vore annars en förnekelse av den globala kapitalismens ekonomiska räckvidd.¹³⁹

Problematiken kring barnsexturism kan även förklaras med hjälp av Giddens syn på vetenskapens och teknologins framsteg som han menar leder till att vi står inför risksituationer som inte tidigare har existerat. Risk hänger samman med innovation och förnyelse och ett aktivt risktagande på det ekonomiska och affärsmässiga planet är drivkraften i den globaliserade ekonomin. Denna typ av risktagande kan utöver de existerande barnprostitutionsnätverken kopplas till förövarens risktagande i samband med barnsexturism. Giddens hävdar även att personliga framtidsutsikter i en global kontext blir alltmer ovissa än

---

¹³⁸ Robertson 1992, s. 58-59

¹³⁹ Thörn, Håkan, Eriksson, Catharina & Eriksson 1999, s. 58

tidigare och att detta även för med sig ett risktagande på individnivå som inte tar inte hänsyn till nationella gränser.¹⁴⁰ Det kan innebära att även de utsatta barnen försätts i risksituationer som inte tidigare har existerat. I förlängningen skapas även en problematik kring ansvarsfrågan gällande barnsexturismen som kräver ett samarbete mellan olika länders regeringar.

S hävdar att det krävs ett erkännande om att problematiken härstammar från gärningsmännens hemländer som ett första steg för att stoppa barnsexturism, detta enligt följande citat:

“Man måste börja i någon ände, och börjar man med att påvisa att problemet är vårt kommer det ha en effekt på att komma tillrätta med problemet. Om man får medlemsländerna att ta egna nationella ansvar. Det är ganska enkelt att säga att det är deras problem där borta och om dem behöver hjälp så kommer vi att hjälpa till med förundersökning, fine. Men detta är en supersvår fråga.”

Barn som blir utsatta för barnsexturism av svenska förövare har rätt till svenska samhällets skydd och stöd men problematiken kring utredningsarbetet är som tidigare påvisat stor. Ett erkännande av problematiken skulle enligt S innebära ett större ansvarstagande från bland annat regeringarna i förövarnas hemländer. S beskriver enligt följande citat att en del av ett ansvarstagande skulle vara att tillskjuta ekonomiska eller annan typ av medel till de ideella organisationer som i dagsläget arbetar med utredningar gällande barnsexturism:

“Det är inte fattigdomen eller barnen som står för övergreppen utan det är efterfrågan. Det där synsättet har man inte riktigt haft och har egentligen kanske inte fortfarande så mycket som jag hade velat. I Kambodja exempelvis finns det ingen myndighet som arbetar med dessa frågor utan dessa utredningar sköts av ideella organisationer. Dessa är beroende av medel någonstans ifrån och då kan jag ju tycka att eftersom vi i västvärlden är så beroende av dessa organisationer, om dem förlorar sina pengar finns det ingen som tar hand om detta, då borde vi vara med och bygga upp det här eller finansiera. Det spelar egentligen ingen roll vem som tar hand om det, bara man tillför medel så att man kan jobba med det här. Det kan vara både ekonomiska och kompetensmedel, på en EU-nivå låter nästan enklast, eller från länder individuellt”

Citatet illustrerar att globaliseringsprocesser präglas av en större global täthet och ömsesidigt beroende mellan aktörer, något som kan kopplas till Pieterses resonemang där han hävdar att globalisering ökar antalet organisationsmöjligheter och organisationspraktiker som alla verkar samtidigt. Detta menar Pieterses innebär att det inte bara har skett en hybridisering utan också en pluralisering genom framväxten av många nya organisationsformer som dels konkurrerar, dels samarbetar med varandra. Samarbetet mellan aktörer avseende barnsexturism är en förutsättning för att genomföra utredningar vid denna typ av brott. Utsatta barns möjlighet till rättsäkerhet blir därmed beroende av ett samarbete mellan privata och offentliga aktörer, både på internationell samt nationell nivå.

---

¹⁴⁰ Giddens 2003, s. 45

6.3.1 Ömsesidigt beroende och rättssäkerhet

Framställningen ovan kring efterfrågans betydelse ger även en bild av rättens roll och kan förklaras med hjälp av Gustafssons resonemang kring rätten som splittrad och polycentrisk. Han menar att det existerar ett antal svårigheter i utvecklandet av en global jurisprudens med inslag av rättslig pluralism, som är fallet vid barnsexturism.

För det första uppträder, enligt Gustafsson, rent begreppsligt problem när det gäller att dra distinktioner mellan rättsliga och icke-rättsliga fenomen, mellan traditioner, kulturer och rättssystem¹⁴¹. I det här fallet handlar det om lokala icke-rättsliga organisationer som agerar som brottsutredare och utländska rättsliga myndigheter som står i beroendeställning till dessa, vilket innebär att de har olika rättssystem att ta hänsyn till. Detta kan antas skapa en problematik kring den formella rättssäkerheten. Det blir dels de ideella organisationernas ekonomi som styr möjligheten till att utreda barnsexturismärenden, dels organisationernas kultur och erfarenhet av arbetet kring dessa ärenden.

För det andra¹⁴² är det enligt Gustafsson väldigt få normsystem som är kompletta eller enhetliga, utan de är till sin karaktär dynamiska med skiftande gränser. Det ömsesidiga beroendet mellan aktörer i arbetet med barnsexturism innebär med andra ord att rättssäkerhetens innebörd växlar med de rättssystem som för tillfället dominerar. I denna förståelse av rättssäkerheten kommer därmed det sociala, moraliska och rättsliga värden att samexistera med de nutida värden som genom rättssäkerheten anses skyddsvärda. Genom att utgå ifrån att efterfrågan är huvudfaktorn för barnsexturismens existerande skulle krav på formella kriterier i högre grad kunna utvecklas. Detta skulle innebära att rättssäkerheten skulle ses som ett krav på att den rättsliga regleringen ska vara förutsägbar, och att den berörda ska veta att rättsliga beslut fattas i en förväg bestämd ordning, oavsett system. Det kan även kopplas till den tredje svårigheten i utvecklandet av en global jurisprudens med inslag av rättslig pluralism, nämligen att normativa och rättsliga system integrerar på extremt komplexa sätt. Ett ansvarstagande för efterfrågan kan anses bidra till ett globalt ansvarstagande, i linje med barnkonventionen, för barn utsatta för barnsexturism, och därmed påverka integrationsprocessen. Det här skulle innebära ett nytänkande inom de system som samverkar vid hanteringen av problematiken kring företeelsen barnsexturism. I förlängningen skulle det även kunna leda till skapandet av nya individbegrepp som utgår från de världskategorier de formas i, och nya rättsliga institutioner som har förmågan att utveckla en mer ändamålsenlig

---

¹⁴¹ Gustafsson 2002, s. 447

¹⁴² Ibid.

eller stödjande lagstiftning. Detta kan härledas till Erikssons resonemang kring att det nationellt anknutna medborgarskapet måste ifrågasättas, varvid man även måste försöka inse att demokrati inte längre är en enbart nationell angelägenhet. Eriksson menar att man bör i en allt mer transnationell och global värld för det första se vem som berörs av de beslut som fattas och för det andra hur man därmed ska kunna utveckla demokratiska beslutsmekanismer som kan tillämpas internationellt eller i det regionala närområdet¹⁴³. Efterfrågans betydelse blir således att barns rättsäkerhet möter allvarliga problem inför de olika statliga värdesystemen som förväntas samverka. Konsekvenserna kan leda till bristande demokratiska beslut som saknar en etisk godtagbarhet inom myndigheter men även av andra aktörer. Det kan därför bli en godtycklig hantering av barnets rättigheter som bör präglas av en social och etisk godtagbarhet.

---

¹⁴³ Ibid, s. 419

7. Diskussion och fortsatt forskning

I detta kapitel diskuteras slutsatser kring uppsatsens syfte samt förslag på fortsatt forskning inom ämnet *utsatta barns möjligheter till rättssäkerhet i en globaliserad värld*. Uppsatsen rättssociologiska utgångspunkt har varit att barn enligt Barnkonventionen har ett starkt skyddsvärde, men har paradoxalt nog ur en rättssäkerhetsaspekt få möjligheter till rättskydd när de bli utsatta för brott, såsom illustrerats i analysen ovan. Syftet med studien har således varit att få en förståelse för samt analysera utsatta barns rättssäkerhet vid barnsexturism. Med andra ord, vilken faktisk betydelse rättssäkerheten får i pluralistiska rättsystemet som socialt sammanhang.

Inledningsvis konstaterar vi att efterfrågan kan ses som det största hotet mot utsatta barns rättssäkerhet och måste därför identifieras som huvudorsaken till att barnsexturism existerar. Denna identifiering av grundproblemet måste göras på såväl lokal, nationell och internationell nivå. Framförallt måste denna identifiering utgöra grunden för hanteringen av barnsexturism och sättas på den globala politiska dagordningen. Barn är inga självständiga rättssubjekt, såsom uppsatsen redogjort för, vilket ställer dem i en beroendeställning och skiljer deras resurskapacitet från vuxna. De nationella samt internationella rättsväsendena står inför stora utmaningar vad det gäller de brott som är kopplade till kommersiell sexuell exploatering av barn. De barn som blir utsatta för barnsexturism av utländska förövare har enligt en rad olika konventioner, policyn samt lagstiftning alltid rätt till skydd och stöd. Dessa rättigheter uppfylls dock inte alltid i praktiken såsom illustrerat i uppsatsens analys.

Analysen visar att rättsväsendets arbete står inför en rad olika utmaningar och svårigheter i problematiken som ofta är beroende av ett fungerande samarbete mellan olika aktörer och inom olika rättsystem. Analysen visar även att det i viss utsträckning finns ett barnperspektiv i det arbete som bedrivs, men att de olika byråkratiska förutsättningarna och arbetssätten inom skilda rättsystem påverkar utredningars effektivitet och resultat. Dessa typer av ärenden ska, enligt de regelverk som redogjorts för, bedrivas skyndsamt. Detta är enligt vår analys inte en realitet i dagsläget. Konsekvensen innebär stora påfrestningar för det enskilda utsatta barnet och äventyrar möjligheten till rättsäkerhet. Detta strider mot vad som föreskrivs i FN:s Barnkonvention samt andra internationella konventioner såsom ILO:s konvention om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete. Det strider även mot vad som föreskrivs i svenska lagen. I analysen framkommer även att långa utredningstider för med sig en överhängande risk för allvarliga brister i risk- och

skyddsbedömningen av barnet. I värsta fall kan långa utredningstider eller nedläggning av utredningar bidra till att barn fortsätter att utsättas för sexuella övergrepp.

Analysen har även pekat på att det föreligger en relativisering av barn, där vissa barns rättssäkerhet kan anses mer skyddsvärd än andras. Det kan exempelvis ske en relativisering genom ålderskategorisering, könstillhörighet eller etnicitet. Den här relativiseringen av barn kan kopplas till den snabba tillväxten av turismens globalisering och försätter barn i fara. Den går även hand i hand med synen på barn. Konsekvensen av detta kan enligt oss bli att barn som inte får ett erkännande som ett offer vid sexuella övergrepp kan förlora möjligheten till adekvat rättsskydd.

De olika aktörers åtgärder och inverkan blir en ständigt aktuell rättssäkerhetsfråga för dessa barn. Analysen visar att problemet kan vara hur särskilda åtgärder kan motiveras utifrån rättssäkerhetsaspekter såsom illustrerat i samband med ekonomiska faktorerens betydelse för barnets rättsskydd. De ekonomiska faktorerna kan ses som ett av de målrelaterade kriterierna som får en styrande roll i hanteringen av barnutredningar kring barnsexturism. Med andra ord kan detta även beskrivas som att de sociala rättigheternas ställning tenderar att förskjutas från att vara en genuin rättssäkerhetsfråga till att bli, på grund av hänsynen till resursfrågor, frågor rörande barnets möjligheter till rättsskydd. Faran i detta är rättsskyddsfrågan kan bli en organisatorisk fråga om rutiner och handlägningsprocedurer inom de aktuella myndigheterna. Därmed visar analysen att en förskjutning av frågan sker från centrala frågor om förverkligande av barnets rättigheter till en fråga om andra värden såsom resurstillgång och budgetbalans. Detta kan innebära att resursbrist kan bli ett fullt legitimt skäl till att neka vissa rättigheter, som i förlängningen leder till att rättssäkerheten varierar för olika grupper och att de även kan vara så att en ökad rättssäkerhet för vissa kan betyda minskad rättssäkerhet för andra.

I analysen belyses även frågan om barns intressen och behov i förhållande till global turismexploatering. Ett av syftena med barnkonventionen är att tillgodose det långsiktiga och allmänna rättigheterna för barn, vilket kan kollidera med kortsiktig turismexploatering och ekonomisk vinning. Globaliseringen som redogjorts för i uppsatsen kännetecknas bland annat av kapitalismens marknad och snabb expansion. Detta anser vi kan bidra till att turismexploatörernas intressen tenderar att prioriteras på grund av konsekvenser av den kortsiktiga lönsamheten som är lättare att förutse. Som tidigare redogjorts för behandlas barns rättigheter av företag som en hållbarhetsfråga och ställs ofta i konkurrens med miljöfrågor.

Detta kan få konsekvenser för barns rättigheter eftersom allt fler företag idag kännetecknas av transnationella inslag och påverkar olika samhällen med sin närvaro. Turismens expansion påverkar i vissa världsdelar, såsom visat i analysen, barns livsvillkor och välbefinnande.

Utsatta barns rättsäkerhet möter allvarliga problem inför de olika statliga värde- och normsystemen som blir aktuella i en global kontext vid barnsexturism. Dessa kan i vissa fall vara utsatta värdesystem som på grund av olika faktorer är ostrukturerade, eller icke befintliga, exempelvis på grund av korruption. Dessa ostrukturerade system omöjliggör en förutsägbarhet för utsatta barns rättsäkerhet och kan bidra till att barns sociala rättigheter förbises. Problemfältets struktur bör därför ställas i förhållande till de olika rättssystemens funktioner och utgöra grunden för eventuella lösningar som bör ta sin utgångspunkt i ett globalt pluralistiskt rättssamhälle. De olika lösningarna i arbetet mot barnsexturism bör därför sträva efter en inkludering av olika synsätt.

Avslutningsvis anser av att följande citat av intervjupersonen S illustrerar komplexiteten kring barnsexturism och barnsexhandel där barn ses som en i den enorma mängden:

”Det krävs ju ett helt annat samarbetsansvar, dels från destinationsländerna och vår del av världen, att verkligen tycka att det här är ett stort problem och att göra en kraftsamling mot det. Men det kommer ju inte hända, det är för dyrt... Man kommer att ställa krav på medlemsländerna att man ska jobba och ha ansvariga utredare och så, det tror jag, men därifrån till att det ska få riktig genomslagskraft... Det finns ganska mycket ungar där ute.”

Det är inte enbart de nationella samt internationella rättsväsendena som står inför stora utmaningar vad det gäller de brott som är kopplade till kommersiell sexuell exploatering av barn. Utan även forskningsvärlden har stora luckor att fylla gällande ämnet. Forskning kring efterfrågan och vad som driver denna anser vi är av stor vikt för att stoppa barnsexturismen. Denna typ av forskning skulle kunna bidra till ett erkännande av problematiken och öka kunskapen på politisk nivå. Detta menar vi går i linje med den teoretiska diskursen kring globalisering, och att denna ska ägna mer omtanke åt utsatta barns situation och rättsäkerhet i en global kontext.

Något som inte har behandlats i uppsatsen, men som vi ser som en viktig aspekt, är att statistiken kring barnsexturism bör föras systematiskt. Även detta går hand i hand med att öka kunskapen kring fenomenet, samt att statistik kan bli ett arbetsverktyg i förståelsen för barnsexturism. Det är även viktigt för att skapa mer sanningsenliga siffror kring barns utsatthet för kommersiell sexuell exploatering av barn. Med enbart uppskattningar av förekomsten anser vi att det kan finnas en risk för att fel åtgärder hamnar i den sociala

problematiken, vilket kan leda till att barns sociala behov kan förbises. En systematisk insamling av statistik kan även vara ett verktyg för att ge en bild av barns rättsäkerhet i en global kontext.

Utsatta barns rättsäkerhet vid barnsexturism är i dagsläget inte ett prioriterat ämne, varken inom forskningsvärlden eller på den politiska agendan. Dessa världar går hand i hand och en prioritering av ämnet kan således innebära en positiv förändring för utsatta barns välbefinnande.

Källförteckning

Tryckta källor

- Amin, Samir (1990). *Delinking: towards a polycentric world*. London: Zed
- Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) (2007). *Klassisk och modern samhällsteori*. 3., [utvidgade och rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Axelsson, Majgull (1989). *Rosario är död: [dokumentärroman]*. Stockholm: Tiden
- Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Castells, Manuel (2000). *Informationsåldern: ekonomi, samhälle och kultur. Bd 3, Millenniets slut*. Göteborg: Daidalos
- Diesen, Christian & Diesen, Eva F. (2013). *Övergrepp mot kvinnor och barn: den rättsliga hanteringen*. 2., uppdaterade och utök. uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Diesen, Christian och Diesen, Eva: "Om barnsexturism/svenskarnas sexuella exploatering av barn i andra länder - brott som finns men inte syns och framförallt inte åtgärdas". Forskningsrapport, Stockholms universitet, Juridiska institutionen, 2008
- Giddens, Anthony (1994). *Beyond left and right: the future of radical politics*. Oxford: Polity Press
- Giddens, Anthony (2003). *En skenande värld: hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag
- Gustafsson, Håkan (2002). *Rättens polyvalens: en rättsvetenskaplig studie av sociala rättigheter och rättssäkerhet*. Diss. Göteborg: Univ., 2003
- Hammarberg, Thomas (2006). *Mänskliga rättigheter: konventionen om barnets rättigheter*. Ny, rev. uppl. Stockholm: Utrikesdepartementet
- Jareborg, Nils & Zila, Josef (2010). *Straffrättens påföljdslära*. 3., bearb. och uppdaterade uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Karlén, Helena (red.) (2009). *Barnsexhandel: kommersiell sexuell exploatering av barn*. Stockholm: Jure
- *Nationell handlingsplan mot kommersiell sexuell exploatering av barn [Elektronisk resurs]*. (2008). Stockholm: Socialdepartementet, Regeringskansliet
- Nederveen Pieterse, Jan (1995). *Globalization as Hybridization*. Featherstone, Mike (red.) *Global modernities*. London: Sage.

- Robertson, Roland (1992). *Globalization: social theory and global culture*. London: Sage
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Sonander, Anna (2008). *Att arbeta med barn som brottsoffer: en rättssociologisk studie*. Diss. Lund : Lunds universitet, 2008
- Svedin, Carl Göran & Back, Christina (2003). *Varför berättar de inte?: om att utnyttjas i barnpornografi*. 1. uppl. Stockholm: Rädda b
- Thörn, Håkan, Eriksson, Catharina & Eriksson Baaz, Maria (red.) (1999). *Globaliseringens kulturer: den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa
- Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red.) (2001). *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur

Juridiska ramverk och styrdokument

- Brottsbalken 2 kap 2§
- Dom Hässleholms Tingsrätt 2013, Målnummer B 610-12
- *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige
- *Nationell handlingsplan mot kommersiell sexuell exploatering av barn [Elektronisk resurs]*. (2008). Stockholm: Socialdepartementet, Regeringskansliet
- Rapport, Åklagarmyndigheten Ökad lagföring i ärenden som rör resande i sexuella övergrepp mot barn (2013)
- *Regeringens proposition 2005/06:68: försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi: fakultativt protokoll till konventionen om barnets rättigheter*. (2006). Stockholm: Regeringen

Internetkällor

- Barnombudsmannen, *Fakultativa protokoll*
http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/fakultativa-protokoll/Hämtad_2014-04-20

- Barnombudsmannen, *Om Barnkonventionen*
[http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/Hämtad 2014-04-20](http://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/Hämtad%2014-04-20)
- CSR i praktiken, *Parul Sharma: Varför gäspas vi åt barns rättigheter?*
<http://csripraktiken.se/2012/02/01/parul-sharma-varfor-gaspar-vi-at-barns-rattigheter/>
Hämtad 2014-05-08
- Ecpat, *Ecpat är en barnrättsorganisation* <http://www.ecpat.se/ecpat-ar-en-barnrattsorganisation> Hämtad 2014-02-27
- Ecpat, *Resebranschen och ECPATs uppförandekod* <http://www.ecpat.se/resebranschen>
Hämtad 2014-04-25
- The Code, *About* <http://www.thecode.org/about/> Hämtad 2014-04-25
- Tillväxtverket, *Ekonomi och sysselsättning*
<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/faktaochstatistik/faktaomturism/ekonomiochsysselsattning.4.21099e4211fdb8c87b800017287.html> Hämtad 2014-05-08

Övriga källor

- Stockholm World Congress against commercial sexual Exploitation of children, Stockholm 1996

Bilagor

Bilaga I

Missivbrev

Vi är två universitetsstudenter vid kriminologiprogrammet, inriktning rättssociologi vid Lunds Universitet. Vi är i slutet av vår utbildning och skriver en C-uppsats. Syftet med studien är att få en förståelse för utsatta barns rättsäkerhet i en globaliserad värld genom att bland annat undersöka de centrala aktörernas syn på de behov som finns när det gäller att förebygga och bekämpa sexuell exploatering av barn i samband med turism och resande. Genom att undersöka aktörernas (offentliga– samt privata sektorn) olika uppfattningar om *barns utsatthet* i samband med barnsexturism, samt hur de väljer att arbeta mot företeelsen är målet att identifiera rättsäkerhetens innebörd för utsatta barn i ett globalt perspektiv. Mer konkret vill vi studera hur de som är anställda upplever arbetet med barnsexturismfrågan. Vi behöver din hjälp i form av en intervju där du delger oss av dina erfarenheter. Intervjun kommer att spelas in och tar ca 60 minuter och du kommer att möta oss, Jasmine Abbasi och Elin Arnshed. Vi arbetar efter de forskningsetiska principerna, vilket bland annat innebär att ditt deltagande är frivilligt. Du har också rätt att när som helst avbryta intervjun. Informationen kommer att behandlas konfidentiellt och du kommer att få en sammanfattning av intervjun innan materialet behandlas. Du får därmed möjlighet att revidera eventuella felaktigheter. Du får själv välja när och var intervjun ska ske.

Om du är intresserad av att ta del av resultatet kommer det färdiga examensarbetet att finnas för läsning vid Lunds Universitet.

Bästa hälsningar

Jasmine Abbasi och Elin Arnshed

Om ni har funderingar eller frågor kan ni kontakta oss per telefon eller via e-mail:

Jasmine Abbasi

Elin Arnshed

kri11jab@student.lu.se

kri11ear@student.lu.se

073-6797040

070-9586692

Bilaga II

Intervjuguide Rikskriminalpolisen

Presentation

1. Kön
2. Ålder
3. Kan du kort beskriva din utbildning & bakgrund?
4. Vilken typ av arbetsuppgifter har du inom myndigheten?
5. Hur länge har du arbetat med dessa frågor?

Arbetet med barnsexturismfrågor och synen på barn

1. Berätta kort om din syn på barnsexturism
2. På vilket sätt kommer du i kontakt med frågor rörande barnsexturism i ditt arbete?
3. Upplever du att barn utsatta för barnsexturism har möjlighet till rättssäkerhet? *Be respondenten utveckla sitt svar*
4. Hur pratar ni inom myndigheten om barn i förhållande till sexhandel? *Be respondenten utveckla sitt svar*
5. Anser du att det finns ett barnperspektiv vid ert arbete? Om ja, utgår detta fokus ifrån barns rättigheter?
6. Spelar Barnkonventionen, som internationellt instrument, någon roll i er verksamhet? *Be respondenten utveckla sitt svar*
7. Upplever du att synen på barn skiljer sig åt i Sverige jämfört med de länder där barnsexturismen är utbredd? *Om ja, så ber vi respondenten förklara/utveckla på vilket sätt*
8. Upplever du att det finns en acceptans/tolerans i det svenska samhället gällande svenskars sexuella exploatering av barn i utlandet? *Om ja, hur uppfattar du denna acceptans/tolerans?*

Faktorer till att barnsexturism existerar

1. Vilka faktorer anser ni påverkar att barnsexturism existerar? *Utveckla gärna.*
2. Anser du att den ökade turismen och resandet har en koppling till en ökad barnsexturism? *Om ja, så ber vi respondenten förklara/utveckla på vilket sätt*

3. Anser du att det finns någon koppling mellan globalisering & barnsexturism? Om, ja på vilket sätt påverkar denna globalisering barnsexturism?
4. Har ni en bild av vilka de mest vanligt förekommande förövarna är? *Om ja, utveckla gärna.*
5. Upplever du att er myndighet har en god kännedom om hur barnsexturism påverkar de samhällen som ni verkar i? *Om ja, så ber vi respondenten förklara/utveckla på vilket sätt*

Samverkan, samarbete & förebyggande arbete

1. Kommer ni i kontakt med ”The Code of conduct” vid ert arbete? *Om ja, på vilket sätt?*
2. Vilken roll anser du att reseföretag har för att motverka barnsexturism?
3. Hur ser ert samarbete med andra aktörer ut? Beskriv gärna vilka dessa är och på vilket sätt samarbetet sker samt hur det påverkar arbetet.
4. Upplever du att det finns ett intresse och engagemang från dessa aktörer vid samarbetet? *Be respondenten utveckla sitt svar*
5. Kan bristande samarbete med myndigheter utomlands påverka brottsutredningen negativt? *Om ja, hur?*
6. Upplever du att det finns byråkratiska hinder som försvårar ert arbete? I så fall vilka?
7. Anser du att den befintliga lagstiftningen, såsom den extraterritoriella lagstiftningen, är tillräcklig för att skydda barn mot barnsexturism? *Be respondenten utveckla sitt svar*
8. Anser du att arbetet mot barnsexturism bidrar till någon förändring? Om ja, beskriv gärna denna förändring.
9. Finns det någon typ av åtgärder/insatser som du anser hade kunnat bidra till minskad barnsexturism på ett mer effektivt sätt? *Utveckla gärna.*

Bilaga III

Intervjuguide Reseföretag

Presentation

1. Kön
2. Ålder
3. Kan du kort beskriva din utbildning & bakgrund?
4. Hur länge har du arbetat med dessa frågor?
5. Vilken typ av arbetsuppgifter har du inom företaget/myndigheten?

Arbetet med barnsexturismfrågor

1. Berätta kort om din syn på barnsexturism
2. På vilket sätt kommer du i kontakt med frågor rörande barnsexturism i ditt arbete?
3. Hur arbetar du med dessa frågor?
4. Hur arbetar företaget för att förebygga och motverka barnsexturism?
5. Anser du att det finns något annat lämpligare alternativt mer effektivt sätt att arbeta med dessa frågor?
6. Kan du kort beskriva intresset och kunskapen angående barnsexturism inom er organisation?
7. Vad utgår ni ifrån vid arbetet med barnsexturism?
8. Anser du att det finns ett barnperspektiv vid ert arbete?
9. Upplever du att ert fokus i arbetet utgår ifrån barns rättigheter?
10. Vilka faktorer tror du påverkar att barnsexturism existerar?
11. Anser du att det finns någon koppling mellan globalisering & barnsexturism? Om, ja på vilket sätt påverkar denna globalisering barnsexturism?
12. Anser du att den ökade turismen och resandet har en koppling till en ökad barnsexturism?
13. Har du en bild av vilka de mest vanligt förekommande förövarna är? Om ja, utveckla gärna.

14. Skulle du beskriva ert arbete angående barnsexturism som förebyggande eller motverkande?
15. Upplever du att er organisation har en god kännedom om barnsexturism och hur det påverkar de samhällen som ni verkar i?
16. Upplever du att synen på barn skiljer sig åt i Sverige jämfört med de länder där barnsexturismen är utbredd?
17. Upplever du att det finns en acceptans i det svenska samhället gällande svenskars sexuella exploatering av barn i utlandet? Om ja, hur uppfattar du denna acceptans?

Samverkan, samarbete & förebyggande arbete

1. På vilket sätt arbetar ni utifrån uppförandekoden angående barnsexturism?
2. Vilka av kriterierna i uppförandekoden anser du är av störst vikt vid ert arbete mot barnsexturism?
3. Spelar Barnkonventionen, som internationellt instrument, någon roll i er verksamhet?
4. På vilket sätt arbetar ni om det inte finns internationella överenskommelser? Skiljer sig detta arbete åt från där överenskommelser existerar?
5. Hur pratar ni om barn i förhållande till sexhandel?
6. Hur ser ert samarbete med andra aktörer ut? Beskriv gärna vilka dessa är och på vilket sätt samarbetet sker.
7. Hur påverkar samarbetet med andra aktörer ert arbete mot barnsexturism?
8. Upplever du att det finns ett intresse och engagemang från dessa aktörer vid samarbetet?
9. Upplever du att det finns byråkratiska hinder som försvårar ert arbete? I så fall vilka?
10. Anser du att arbetet mot barnsexturism bidrar till någon förändring? Om ja, beskriv gärna denna förändring.
11. Anser du att researrangörer idag skulle kunna ta ett större ansvar för arbetet mot barnsexturism?
12. Anser du att den befintliga lagstiftningen, såsom den extraterritoriella lagstiftningen, är tillräcklig för att skydda barn mot barnsexturism?
13. Kan bristande samarbete med myndigheter utomlands påverka brottsutredning (Rikskriminalpolisen) alternativt ert arbete negativt? Om ja, hur?
14. Upplever du att barn utsatta för barnsexturism har möjlighet till rättssäkerhet?